

**Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ишларни ташкил этиш юзасидан
Тавсиялар**

Биз меҳнат муҳофазаси тарафдоримиз!

Тошкент 2016 й

Мундарижа

1.	Меҳнатни муҳофаза қилиш тадбирларини режалаштириш бўйича тавсиялар	-	3-6
2.	Ходимларга уларнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарарни тўлаш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш тартиби	-	7-8
3.	Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича кириш ва иш жойидаги йўриқдан ўтиш бўйича тавсиялар	-	9-12
4.	Меҳнат муҳофазаси бўйича вакил тўғрисида низом	-	13-15
5.	Меҳнат муҳофазаси бўйича вакилнинг намунавий йиллик иш режаси	-	15-16
6.	Меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларга риоя этилиши устидан жамоатчилик назорати ўтказишда аниқланган камчиликларни бартараф қилиш бўйича тавсиялар	-	17
7.	Касаба уюшма кўмитасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссияси тўғрисида низом	-	18-20
8.	Касаба уюшма кўмитасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссиясининг намунавий йиллик иш режаси	-	21-22
9.	Меҳнат муҳофазаси бўйича комиссиянинг жамоат назоратини амалга оширишда аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича тавсиялар	-	23
10.	Муассаса меҳнат жамоасининг намунавий умумий йиғилиши баённомаси	-	23-25
11.	Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш	-	26-30
12.	Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2012 йил 29 августда 2387-сон билан рўйхатдан ўтказилган “Ходимларни тиббий кўрикдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом”	-	31-45
13.	Ишчи ва ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича наумнавий “Кириш” йўриқномаси	-	46-55
14.	Ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича намунавий йўриқнома	-	56-60
15.	Компьютер ва оргтехникаларда ишловчилар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича намунавий йўриқнома	-	61-63
16.	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича намунавий йўриқнома	-	64-65
17.	Қоровул хизмати ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича намунавий йўриқнома	-	66-67

Меҳнатни муҳофаза қилиш тадбирларини режалаштириш бўйича Тавсиялар

1. Умумий қоидалар

1. Меҳнатни муҳофаза қилиш тадбирларини режалаштириш бўйича тавсиялар (кейинги ўринларда – “Тавсиялар” деб аталади) Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 216-моддаси, “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонунининг 8 ва 11-моддалари асосида ишлаб чиқилган бўлиб, корхоналарда меҳнат шароитларини яхшилаш, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларининг олдини олиш, ходимларни санитария-маиший шароитлар билан таъминлашни режали равишда амалга оширилувчи ташкилий-техникавий ва санитария-соғломлаштирув тадбирларини белгилайди.

2. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирлар тегишли лойиҳа-ишланмалари ва технологик ҳужжатлар билан таъминланади.

3. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирлар, ишлаб чиқаришдаги жароҳатланиш ва касб касалликлари сабабларининг таҳлили, ишлаб чиқариш жиҳозларининг техник ҳолати экспертизаси натижалари асосида Меҳнат вазирлигининг инспекцияси ва бошқа назорат органлари, иш берувчилар билан меҳнат муносабатларида бўлган ходимлар, касаба уюшмалари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органларининг таклифларини, шунингдек ишлаб чиқариш объектларидаги иш жойларини меҳнатни муҳофаза қилиш талабларига мос келишини ҳисобга олган ҳолда жамоа шартномасининг меҳнат муҳофазаси бўйича битими (кейинги ўринларда – “Битим” деб аталади) кўринишида расмийлаштирилади.

Битим - бажариш муддатлари ва масъул шахсларни кўрсатган ҳолда меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирларни режалаштириш ва амалга оширишнинг ҳуқуқий шаклидир.

Битим тарафлар (иш берувчилар ва касаба уюшмалари ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органлари) томонидан имзоланган кундан ёхуд, битимда белгиланган кундан бошлаб кучга киради. Битимга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш тарафларнинг ўзаро келишуви орқали амалга оширилади. Битимнинг бажарилишини назорат қилиш бевосита тарафлар ёки уларнинг ваколатли вакиллари томонидан амалга оширилади. Назоратни амалга оширишда тарафлар бунинг учун мавжуд бўлган барча зарур ахборотларни тақдим этишлари шарт.

4. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирларга сарфланган харажатлар ҳақидаги ҳисобот Ўзбекистон Республикаси Давлат статистика қўмитаси томонидан тасдиқланган шаклда тўдирилади.

5. Ходимларни махсус кийим, пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари, зарарли меҳнат шароитларида банд бўлганларга даволаш-профилактика озик-овқат маҳсулотлари ва сут (шунга тенг бошқа озик-овқат маҳсулотлари) билан таъминлаш, бино (ишлаб чиқариш, маъмурий, маиший, оммавий, омбор)ларни, иншоотларни, хоналарни, қурилиш ва саноат майдончалари ҳамда ишлаб чиқариш воситаларини таъмирлаш билан боғлиқ

чора-тадбирлар Ўзбекистон Республикасида амалда бўлган қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амалга оширилади ва жамоа шартномасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича битимига киритилмайди.

2. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирлар

6. Иш жойларида хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари устидан назорат қилувчи ва огоҳлантирувчи автоматик тизимини, шунингдек технологик ва энергетик жиҳозларнинг носоз ҳолларда фавқулодда ўчирилишини таъминлайдиган блокировка қурилмаларини такомиллаштириш.

7. Ишловчиларни электр токи таъсиридан ҳимоя этувчи техник воситаларининг амалдаги 12.1.018-93, 12.1.019-79, 12.1.030-81, 12.1.038-82, 12.1.045-84, 12.2.007.0-75, 12.2.007.14-75 давлат стандартлари ҳамда “Электроқурилмаларини ўрнатиш қоидалари” талабларига асосан тадбиқ этиш ва такомиллаштириш.

8. Буғ, сув, газ, кислота ва бошқа коммуникация ҳамда ишлаб чиқариш иншоотларини хавфсиз эксплуатациясини таъминлаш мақсадида сақлагич аппаратларини, ҳимоя ва огоҳлантириш воситаларини амалдаги 12.2.016-81, 12.2.052-81, 12.2.063-81, 12.2.085-2002, 12.3.001-85 давлат стандартлари талабларига асосан ўрнатиш.

9. Иш жараёнида қўлланадиган захарли, агрессив, тез ўт оловчи ва ёнувчи суюқликларни силжийдиган ва стационар резервуар(идиш)ларда сақлаш, кўчириш, тўлдириш ва бўшатиш билан боғлиқ қуйиш ва транспортировка қилиш технологик жараёнларини амалдаги 12.1.004-91, 12.1.007-76, 12.1.010-76, 12.2.022-80, 12.3.020-80, 12.4.026-76 давлат стандартлари талабларига асосан механизациялаш ва автоматлаштириш.

10. Иш жойларда иш зонаси ҳавосида зарарли моддаларни ҳамда салбий таъсир этувчи механик тебранишлар (шовқин, зириллаш, ультратовуш ва ҳ.к.) ва нурланишлар (ион, электр, лазер, ультрабинафша нурлари ва ҳ.к.) даражасини ўрнатилган меъёрларга қадар амалдаги 12.1.006-84, 12.1.012-2004, 12.1.040-83, 12.1.045-84 давлат стандартлари талабларига асосан пасайтириш.

11. Иш ва хизмат кўрсатиш зоналарида нормал иссиқликка оид тизимини ва микроклимни таъминлаб бериш мақсадида ишлаб чиқариш ва маиший хоналарда иситиш ва шамоллатиш системаларини, иссиқлик ва ҳаво ниқобларини, аспирация ва чанггазютувчи қурилмаларни амалдаги 12.1.005-88, 12.2.028-84 давлат стандартлари ҳамда ҚМҚ 2.04.05-97 “Иситиш, шамоллатиш ва конденсирлаш” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан янгитдан қуриш ёки мавжуд бўлганларини такомиллаштириш.

12. Иш жойи ва хоналарни, оммавий ўтадиган йўлакча ҳамда майдонларда сунъий ва табиий ёруғликни амалдаги ҚМҚ 2.01.05-98 “Табиий ва сунъий ёритиш” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан таъминлаш.

13. Ишчиларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида ишлаб чиқаришга оид асбоб-ускуналар жойланишини амалдаги 12.3.002-75, 12.4.120-83 давлат стандартлари талабларига асосан қайтадан ўзгартириш.

2.9. Огоҳлантирувчи ҳамда хавфсизлик белги ва рангларни амалдаги 12.4.026-76, 12.4.040-78, 14202-69 давлат стандартлари талабларига асосан

ишлаб чиқариш асбоб-ускуналари (бошқарув ва назорат органлари, мослама таркибий қисмлари)га, коммуникация ва бошқа объектларига қайд қилиш.

14. Хомашё, тайёр маҳсулот ва ишлаб чиқариш чиқиндиларини омборга жойлаштириш ва транспорт воситасида ташиш ишларини амалдаги 12.2.022-80, 12.3.009-76, 12.3.020-80 давлат стандартлари талабларига асосан механизациялаштириш.

15. Амалдаги ҚМҚ 2.04.05-97 “Иситиш, шамоллатиш ва конденсирлаш” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан ишлаб чиқариш хоналарини, зарарли ва хавфли хомашё манбалари бўлган ишлаб чиқариш чиқиндиларини ўз вақтида чиқариб ташлаш ва зарарсизлантириш, ҳаво юритиш ва шамоллатиш қувурларни, ёруғлик лампаларни, дераза ва пирамонларни тозалашини механизациялаштириш.

16. Бино (ишлаб чиқариш, маъмурий, маиший, оммавий, омбор)ларни, иншоотларни, хоналарни, қурилиш ва саноат майдончаларини амалдаги ҚМҚ 2.09.04-09 “Корхоналарнинг маъмурий ва маиший бинолари” қурилиш меъёрлари ва қоидалари ҳамда ШНҚ 2.07.02-07 “Инсонларнинг ҳаёти ва фаолияти муҳитини ногиронлар эҳтиёжлари ва аҳолининг камҳаракатланувчи гуруҳларини ҳисобга олган ҳолда лойиҳалаш” шаҳарсозлик нормалари ва қоидалари талабларига мос ҳолга келтириш.

17. Санитария-маиший хона(гардероб, душ, ювиниш, ҳожат, аёллар гигиенаси, иситиш ёки совитиш, ишлов бериш, махсус кийимларни сақлаш ва тарқатиш хона)ларини амалдаги ҚМҚ 2.09.04-09 “Корхоналарнинг маъмурий ва маиший бинолари” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан кенгайтириш, қайта қуриш ва жиҳозлаш.

18. Амалдаги ҚМҚ 2.09.04-09 “Корхоналарнинг маъмурий ва маиший бинолари” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан газли сув тайёрлаш учун сатуратор автоматларини сотиб олиш ва ўрнатиш, иш жойларига ичимлик ва газли сувлар, чой ҳамда витаминли шарбатларни иш жойларига етказиб берилишини ташкил этиш.

19. Амалдаги ҚМҚ 2.09.04-09 “Корхоналарнинг маъмурий ва маиший бинолари” қурилиш меъёрлари ва қоидалари талабларига асосан объектларда дам олиш, дармон кўриш, психологик бўшаниш, исиниш хоналарни ҳамда очиқ ҳавода ишлаш пайтида куёш нурлари ва қор-ёмғирлардан сақланиш ва пана жойларини янгитдан қуриш ёки қайта қуриш ва жиҳозлаш.

20. Ишловчиларнинг хавфсизлигини таъминлаш мақсадида корхона ҳудудида (цехда), қурилиш майдончаларида йўлакчалар, ўтиш жойлари, туннел, галереяларни қуриш, йўл-транспорт шикастланишининг олдини оловчи чоралар системасини жорий этиш.

21. Амалдаги корхона, бино, иншоот, ишлаб чиқаришга оид объектларни қуриш ва қайтадан қуриш лойиҳа ва технологик ҳужжатларида меҳнат шароитларини текширишдан ўтказиш.

22. Иш жойларини меҳнат шароитлари бўйича аттестациядан ўтказиш натижаларига кўра ишлаб чиқариш объектларидаги доимий иш жойларини меҳнатни муҳофаза қилиш талабларига мос равишда мажбурий сертификациялаш ишларини амалга оширишни ташкиллаштириш.

23. Амалдаги 12.0.004-90 давлат стандарти ҳамда “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ўқитишни ташкил қилиш ва билимларни текшириш

тўғрисида”ги (Адлия вазирлигида 1996 йил 14 августда 272-сонли рўйхатдан ўтказилган) Намунавий низомга асосан корхона ва ташкилотларнинг ишчи-ҳодимлари, раҳбар ва мутахассисларини ўқитиш, билимларини текшириш, йўриқлардан ўтказиш.

24. Корхоналарда меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича бурчаклар, кабинет, кўчма лабораторияларни ташкил этиш, уларни жиҳозлаш керакли техникавий воситалар, кўргазмали қўлланмалар, намоиш этувчи аппаратура ва ҳ.к.ларни сотиб олиш, меҳнат муҳофазаси ва йўл-ҳаракати хавфсизлиги бўйича кўргазмаларни ўтказиш.

25. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқномаларни нашр этиш (кўпайтириш) ҳамда меҳнат муҳофазаси соҳасида адабиётларни ва бошқа ҳуқуқий меъёрий ҳужжатларни сотиб олиш.

Изоҳ: Иш берувчилар, касаба уюшмалари ва ходимларнинг бошқа вакиллик органларининг хоҳишига кўра меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тадбирларга ходимларни соғломлаштириш ва меҳнат шароитларини яхшилашга қаратилган бошқа ишларни ҳам киритиш мумкин.

**Ходимларга уларнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ
ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки
саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган
зарарни тўлаш тўғрисидаги аризани кўриб чиқиш тартиби**

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 11 февралдаги 60-сонли қарори билан тасдиқланган “Ходимларга уларнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарарни тўлаш қоидалари”дан кўчирма:

1 (32). Иш берувчи касб бўйича меҳнат лаёқатини йўқотган ходимга ишлаб чиқаришда нобуд бўлганнинг оила аъзоларига амалдаги қонун ҳужжатларига мувофиқ уларнинг зарарни тўлашга бўлган ҳуқуқларини ва ушбу масалалар билан иш берувчига мурожаат қилиш тартибини тушунтириши ҳамда зарарни тўлаш тўғрисидаги талабларни бериш учун зарур бўлган ҳужжатларни олишда ариза берувчига кўмаклашиши ва тегишли ҳолларда ушбу ҳужжатларни бошқа ташкилотлардан талаб қилиши шарт.

2 (33). Зарарни тўлаш тўғрисидаги ариза иш берувчига берилади. Зарарни тўлаш тўғрисидаги аризанинг нусхаси касаба уюшмаси кўмитасига ёхуд корхона ходимларининг бошқа ваколатли органига берилади.

3 (34). Иш берувчи зарарни тўлаш тўғрисидаги аризани ариза олинган кундан бошлаб 10 кун муддатда кўриб чиқиши ва тегишли қарор қабул қилиши шарт.

Қарор иш берувчининг буйруғи (фармойиши) билан расмийлаштирилади. Буйруқ асосланган бўлиши зарур, унда зарар тўловини оладиган шахслар, оиланинг ҳар бир аъзоси учун унинг миқдорлари ва тўлаш муддатлари кўрсатилади.

Иш берувчининг зарарни тўлаш ёки асосланган рад этиш ҳақидаги буйруғи нусхаси ходимга ёки манфаатдор шахсларга буйруқ чиқарилган кундан бошлаб 3 кун муддатда топширилади.

4 (35). Зарарни тўлаш тўғрисидаги аризага Даволаш-меҳнат экспертиза комиссиясининг касб бўйича меҳнатга лаёқатсизлик даражаси тўғрисидаги ҳамда тегишли ҳолларда жабрланувчининг қўшимча ёрдам турларига муҳтожлиги ҳақидаги хулосаси илова қилинади.

Зарар тўловлари муддатини узайтириш учун ҳам юқорида қайд этилган ҳужжатлар тақдим қилинади.

5 (36). Даволаш-меҳнат экспертиза комиссиясида соғлиқни текширувдан ўтказиш ва қайта текширишдан ўтказиш қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда амалга оширилади.

6 (37). Боқувчисини йўқотганлик туфайли зарар тўланиши ҳуқуқига эга бўлган шахсларга зарарни тўлаш ҳақидаги аризага қуйидаги ҳужжатлар илова қилинади:

а) фуқаролик ҳолати далолатномаларини ёзиш органи (ФХДЁ) томонидан боқувчининг вафоти тўғрисида берилган гувоҳнома нусхаси;

б) вафот этган шахснинг оила аъзолари таркиби, шу жумладан унинг қарамоғида бўлганлар тўғрисида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш

органининг маълумотномаси (ёки бошқа ҳужжатлар) ёки суднинг тегишли қарори нусхаси;

в) вафот этган шахснинг 3 ёшга тўлмаган болалари, укалари, сингиллари ёки невараларини парвариш қилиш билан банд бўлган ота-онаси, умр йўлдоши ёки бошқа оила аъзосининг ишламаётганлиги тўғрисида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг маълумотномаси;

г) ўқув муассасасининг зарар тўланиши ҳуқуқига эга бўлган, ёши 16 дан 18 гача бўлган шахсларнинг ўқув юртларининг кундузги бўлимларида ўқиши тўғрисидаги маълумотномаси.

Тўловлар муддатини узайтириш учун зарар тўловларини келгусида ҳам олиш ҳуқуқини тасдиқловчи ҳужжатлар (ўқиши тўғрисида маълумотномалар ва бошқалар) тақдим этилади.

7 (38). Боқувчининг оила аъзолари таркиби, шу жумладан вафот этган шахснинг қарамоғида бўлганлар ҳақида фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органининг маълумотномасида (ёки бошқа ҳужжатларда) оила ҳар бир аъзосининг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили ва ойи кўрсатилади.

Тегисли ҳужжатлар бўлмаганда ҳамда уларни тиклаш имконияти бўлмаган тақдирда, шунингдек манфаатдор шахс маълумотномадан норози бўлганда қарамоғида бўлганлик ҳолати суд томонидан белгиланади.

8 (39). Жабрланувчининг ёки бошқа манфаатдор шахсларнинг илтимосига кўра корхона касаба уюшмаси қўмитаси ёки ходимлар томонидан вакил қилинган бошқа ваколатли орган иш берувчи билан музокараларда жабрланувчи томонидан қатнашиш учун ўз вакилини ажратади.

9 (40). Ходим ёки манфаатдор шахслар иш берувчининг қароридан норози бўлган ёки белгиланган муддатда жавоб олинмаган тақдирда ушбу низони ҳал этиш учун судга мурожаат қилишлари мумкин. Корхонанинг касаба уюшмаси қўмитаси ёки ходимлар томонидан вакил қилинган ваколатли орган манфаатдор шахсларнинг розилигига кўра ариза билан судга мурожаат қилиши ва суд жараёнида қатнашиши мумкин.

Зарарни тўлаш ҳақидаги ариза судга қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда берилади.

10 (41). Чет элда ишлаган даврда меҳнат жароҳати олган ходимлар ва боқувчиси вафот этган тақдирда уларнинг оила аъзолари томонидан зарар тўловини олиш тўғрисидаги ариза ходимни чет элга ишга юборган вазирликка, идорага, ташкилотга, корхонага берилади.

**Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича кириш ва
иш жойидаги йўриқдан ўтиш бўйича
Тавсиялар**

1. Кириш йўриқномаси корхонанинг меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандиси ёки унинг вазифасини бажарувчи шахс томонидан ишлаб чиқилади.

Кириш йўриқномаси асосида меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис ёки унинг вазифасини бажарувчи шахс ҳар бир янги ишга қабул қилинаётган ходимни унинг малакаси, стаж, касб (лавозими) ва бажарадиган ишининг туридан қатъи назар, шунингдек ишлаб чиқариш таълими ёки амалиётига келган ўқувчилар ва талабаларни кириш йўриғидан ўтказди.

Кириш йўриғини олганлиги рўйхатдан ўтказиш қайд этиш дафтарида қайд қилинади.

Қайд этиш дафтари рақамланиб, ип билан боғлаб муҳрланади. Кириш йўриқномасини қайд этиш дафтари меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандисда ёки иш берувчи томонидан буйруқ билан юклатилган шахсда сақланади.

Кириш йўриқномаси қайд қилинадиган дафтар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан 1996 йил 14 августда 272-рақам билан рўйхатдан ўтган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ўқитишни ташкил қилиш ва билимларни текшириш тўғрисида”ги Намунавий низом бўйича қуйидаги шаклда юритилади:

Титул варағи

ВАЗИРЛИК (БОШҚАРМА) _____
объединение (управление)

ТАШКИЛОТ, МУАССАСА _____
предприятие, организация

КИРИШ ЙЎРИҒИНИ ҚАЙД ЭТИШ
ДАФТАРИ

ЖУРНАЛ
РЕГИСТРАЦИИ ВВОДНОГО ИНСТРУКТАЖА

« ____ » _____ 20 ____ йилда бошланган

Т.р.	Йуриқдан ўтган санам/ Дата проведения инструктажа	Йуриқнома текширувидан ўтувчининг Ф.И.Ш. / Ф.И.О. инструктируемого	Касби, лавозими / Профессия, должность инструктируемого	Текширувдан ўтказувчининг Ф.И.Ш. / Ф.И.О. инструктирующего	Имзолар/Подписи	
					йўриқдан ўтувчининг/ инструктируемого	йўриқдан ўтказувчининг/ инструктирующего
1		2	3	4	5	6
1.	01.01.2001	Ахмедова Гулноза Ахмедовна	фаррош	меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис ёки унинг вазифасини бажарувчи шахс		
2.						

Изоҳ: Қайд этиш дафтари рақамланиб, у билан боғлаб муҳрланади.

2. Иш жойидаги йўриқномаларни бўлим бошлиқлари (умумтаълим мактаблари ва мактабгача таълим муассасаларида меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис вазифасини бажарувчи шахс) ишлаб чиқадилар ва касаба уюшмаси билан келишган ҳолда иш берувчи томонидан тасдиқланади.

Иш жойидаги меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқномадан муассасага барча янги ишга қабул қилинганлар, бир бўлимдан бошқа бўлимга ўтказилганлар, ишлаб чиқариш таълими ёки амалиётига келган ўқувчи-талабалар ўзлари учун янги бўлган ишни бажариш учун бўлим бошлиғи (умумтаълим мактаблари ва мактабгача таълим муассасаларида меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис вазифасини бажарувчи) томонидан ўтказилади.

Иш жойидаги такрорий ва режадан ташқари йўриқнома беришни бевосита ишларнинг раҳбари ўтказди. Айти пайтда такрорий ва режадан ташқари йўриқнома бериш яқка тартиб ёки бир касб ходимлари гуруҳи билан ўтказилади. Бошланч, такрорий ва режадан ташқари йўриқнома беришни ўтказиш махсус қайд этиш дафтарида рўйхатга олинади, дафтарнинг шакли қуйидагича:

Титул варағи

ВАЗИРЛИК (БОШҚАРМА) _____ объединение (управление)
ТАШКИЛОТ, МУАССАСА _____ предприятие, организация
<p style="text-align: center;">ИШ ЖОЙИДАГИ ЙЎРИҚНИ ҚАЙД ЭТИШ ДАФТАРИ</p> <p style="text-align: center;">ЖУРНАЛ РЕГИСТРАЦИИ ИНСТРУКТАЖЕЙ НА РАБОЧЕМ МЕСТЕ</p> <p style="text-align: right;">«__» _____ 20__ йилда бошланган</p>

1 бет
Ходимлар рўйхати

Т.р.	Фамилия, исми, отасининг исми / Ф.И.О., инициалы	Касби, лавозими / Профессия, должность	Йўриқ қайд этилган бетнинг рақами / Номер страницы записи инструктажей	Эслатма / Примечание
1	2	3	4	5
1.	Ахмедова Гулноза Ахмедовна	фаррош	4	
2.	Расулов Рустам Расулович	қоровул	8	
3.	Турдиев Шухрат Турдиевич	қозонхона оператори	12	

2-ва қолган бетлари

Йўриқдан ўтувчи: Ахмедова Гулноза Ахмедовна
(фамилияси, исми, шарифи)

Касби (лавозими): Фаррош

Т.р.	Йўриқнома ўтказилган сана / Дата проведения инструктажа	Йўриқнома тури, сабаблари / Вид, причина инструктажа	Йўриқноманинг мавзуси (йўриқномадан ўтиш саволлари) / Тема инструктажа (вопросы, по которым проводится инструктаж)	Имзолар/Подписи	
				Йўриқдан ўтувчи/инструктируемого	Йўриқдан ўтказувчи/инструктирующего
1	2	3	4	5	6
1.	01.01.2001	Дастлабки / первичный	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқнома		
2.	31.08.2001	Даврий / периодический	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқнома		
3.	31.03.2001	Даврий / периодический	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқнома		
4.	30.06.2001	Даврий / периодический	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқнома		
5.	15.07.2001	Навбатдан ташқари / внеочередной	Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқнома		

Изоҳ: Ҳар бир йўриқдан ўтувчи ходим учун алоҳида бет юритилади. Қайд этиш дафтари рақамланиб, у билан боғлаб муҳрланади.

1. Янги ишга қабул қилинган ходимлар кириш йўриғидан ўтказилгандан сўнг иш жойига бориб иш бошлашидан аввал ўз касби бўйича Дастлабки иш жойидаги йўриқдан ўтказилади.

2. Иш стажидан катъий назар ҳар бир ходим (Дастлабки ва Даврий йўриқ орасидаги муддат 6 ойдан ошиб кетиши мумкин эмас) ўз касби бўйича иш жойидаги Даврий йўриқдан ўтказилади.

3. Навбатдан ташқари йўриқдан меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари ўзгарганда;

- технология жараёни ўзгарганда, ускуна, мослама, асбоблар ёки меҳнат хавфсизлигига таъсир кўрсатадиган бошқа омиллар ўзгарганда;

- меҳнат хавфсизлиги талаблари бузилиб, улар жароҳатланишга олиб келиши мумкин бўлган ёки олиб келган пайтда;

- ишда узилиш бўлганда;

- меҳнат хавфсизлигининг қўшимча (оширилган) талаблари қўйиладиган ишлар учун 30 календарь куни ва ундан ортиқроқ бўлганда, бошқа ишлар учун 60 кун ва ундан ортиқ бўлганда ўтказилади.

Йўриқноманинг ўз вақтида ўтказилишини назорат қилишни иш берувчи, меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис ва касаба уюшмаси фаоллари олиб борадилар.

Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги қонунининг 19-моддасига асосан корхона, ташкилот ва муассасаларнинг иш берувчилари меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича белгиланган тартибда ўқитиши, йўриқномалардан ўтмаган ва билимлари текширувдан ўтмаган шахсларни ишга қўймаслиги мажбурийдир. Ишчи ва хизматчиларнинг билимлари текширилганлигини қайд қилувчи дафтар Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан 1996 йил 14 августда 272-рақам билан рўйхатдан ўтган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ўқитишни ташкил қилиш ва билимларни текшириш тўғрисида”ги Намунавий низом асосида юргизилади.

Корхона, ташкилот ва муассасаларда меҳнат муҳофазаси бўйича ишни ташкил қилиш Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигидан 1996 йил 14 августда 272-рақам билан рўйхатдан ўтган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ўқитишни ташкил қилиш ва билимларни текшириш тўғрисида”ги Намунавий низом асосида ёки вазирликлар, идоралар, концернлар, ассоциациялар, бошқа хўжалик органлари касаба уюшмалари Республика қўмитаси билан келишиб ўзлари тасдиқлайдиган низомга мувофиқ амалга оширилади.

Меҳнат муҳофазаси бўйича вакил тўғрисида низом

Умумий қоидалар

1. Мулкчилик шакли, хўжалик, фаолияти соҳаси, идоравий дахлдорлигидан қатъий назар, ёлланма қўлланиладиган ҳар бир корхонада Ўзбекистон Республикаси “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонунининг 23-бандига асосан меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларга риоя этилиши юзасидан жамоатчилик назоратини олиб бориш учун меҳнат муҳофазаси бўйича вакил (бундан буён матнда меҳнат муҳофазаси бўйича вакил ўрнида “Вакил” сўзи ишлатилади) сайланади.

2. Вакил корхона, унинг бўлимлари меҳнат жамоаси ва касаба уюшма ташкилотининг умумий йиғилишида очиқ овоз бериш йўли билан шу корхона ходимларидан сайланади. Вакил касабақўм ваколати муддатига ёки умумий йиғилиш белгиланган муддатга (касаба уюшма ташкилоти тузилмаган корхонада) аммо бир йилдан кам бўлмаган муддатга сайланади.

3. Вакил сайловини ўтказиш масъулияти иш берувчи ва корхона касабақўмига юклатилади. Вакиллар сони ишлаб чиқаришдаги шароитларга, бўлинма ва участкаларда жамоатчилик назоратини олиб бориш эҳтиёжига қараб аниқланади. Бу мажбурият албатта жамоа шартномасида белгиланиши керак.

4. Лавозим бўйича меҳнат муҳофазаси ҳолатига масъул бўлган мансабдор шахслар ҳамда меҳнат муҳофазаси хизматининг мутахассислари вакил бўлиб сайланиши мумкин.

5. Вакиллар сайлангандан сўнг бир ой муддат ичида иш берувчи касабақўм иштирокида вакиллар ўқишини ташкил қилади. Ўқитиш иш берувчи томонидан тасдиқланган ва касабақўм билан келишган дастур асосида ўтказилади, ўқитиш ҳаражатларини иш берувчи қоплайди.

6. Иш берувчи вакилларга керакли шароитларни яратиб беришга масъулдир, яъни қоидалар, йўриқномалар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар билан таъминлаши керак. Вакиллар томонидан меҳнат шароити ва муҳофазаси ҳолатини яхшилаш юзасидан берилган таклифларнинг амалга оширилишини таъминлайди.

Вакилнинг асосий вазифалари ва ҳуқуқлари

1. Вакил ходимларнинг қонуний ҳуқуқлари ва манфаатларини ҳимоя қилиш бўйича жамоатчилик назоратини олиб боради, ходимларга маслаҳатлар беради, хавфсизлик талабларига риоя қилиниши бўйича ходимларни огоҳлантириб боради.

2. Вакил корхонада меҳнатни муҳофаза қилиш масаласи бўйича меҳнат жамоасининг ваколатли ходими бўлиб ҳисобланади, зарурат туғилганда касабақўм ёки меҳнат жамоаси топшириғига биноан у давлат, суд ва жамоат ташкилотлари ишида корхонанинг вакили сифатида қатнашади.

3. Вакил ўз ишини корхона бўлимларининг раҳбарлари, мутахассислари, касабақўми билан узвий ҳамкорликда бажаради.

4. Вакил қуйидаги ҳуқуқларга эга:

- бўлинмалар раҳбарларига ва иш берувчига меҳнатни муҳофаза қилишга оид қонун ва бошқа ҳужжатлар талаблари бажарилишини назорат қилиш;
- ўзи мустақил ёки назорат идоралари ходимлари билан биргаликда меҳнат шaroитлари ҳолатини текшириш, бўлимлар раҳбарларига ва иш берувчига меҳнат муҳофазаси қоида ва меъёрларининг бузилиши ҳолатларини бартараф қилиш бўйича таклифлар бериш;
- ходимларнинг махсус кийим, пойафзал ва бошқа шахсий ҳамда замонавий ҳимоя воситалари, сут ёки унга, тенглаштирилган бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари, даволаш-профилактика озиқ-овқатлари билан ўз вақтида таъминланишини текшириш;
- ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текширишда иштирок этиш;
- корхона бошлиғи ва бошқа мансабдор шахслардан ишлаб чиқаришдаги барча бахтсиз ҳодисалар тўғрисида ахборот олиш;
- ходимлар ҳаёти ва соғлиғига хавф борлиги аниқланган ҳолларда бўлинмалар раҳбарларига ва иш берувчига ишни тўхтатиш тўғрисида талаб қўйиш;
- касабакўм топшириғига биноан ишлаб чиқариш объектлари ва воситаларини ишлатишга қабул қилиш комиссияси ишида, яъни техника важиҳозларни синовдан ўтказишда қатнашиш;
- ходим меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланганда томонларнинг аралаш жавобгарлигини ҳал қилиш учун, жабрланувчи манфаатини ҳимоя қилган ҳолда, корхона маъмуриятининг айби даражаси тўғрисида касабакўмга таклиф киритиш;
- меҳнат муҳофазаси қоида ва меъёрларини бузган ёки ўзининг ҳатти-ҳаракати, лоқайдлиги билан ўзига ва бошқаларга хавф туғдирган ходимларни жавобгарликка тортиш бўйича иш берувчига ва бўлинма раҳбарига мурожаат қилиш.

Вакил ҳуқуқларининг кафолатлари

1. Вакилнинг ўқиши ва ўз вазифаларини иш вақтида бажариши учун ҳафтада икки соатдан кам бўлмаган вақт ажратилади ва ўртача маоши сақланади Бу шарт жамоа шартномасида белгиланиши керак.
2. Вакилга, корхона жамоа шартномасига киритган ҳолда ўз вазифасидан озод қилинмаган касабакўм аъзоларига бериладиган қўшимча кафолат ва имтиёзлар белгиланиши мумкин.
3. Вакилнинг ҳуқуқларини бузган ёки унинг қонуний фаолиятига тўсқинлик қилган иш берувчилар, маъмуриятнинг мансабдор шахслари қонунларда белгиланган тартибда жавобгарликка тортилади.
4. Вакилнинг иш жойларига монеликсиз кириши таъмин этилади. Иш берувчи вакил ўқишини ва билим синовини ўтказгандан сўнг, унга тегишли гувоҳнома беради.
5. Вакил меҳнат шaroитларини яхшилаш ва ходимлар манфаатларини ҳимоя қилишдаги сидқидил меҳнати учун маънавий ва моддий (корхона меҳнат муҳофазасига ажратилган маблағ ҳисобидан) рағбатлантирилади. Бу масала

корхона жамоа шартномасига киритилиши керак.

6. Вакил ўз иш фаолияти бўйича касаба қўмитаси ва меҳнат жамоасига ҳисоб беради. Меҳнат жамоаси ва касаба уюшма ташкилотининг умумий йиғилиши вакилнинг иш фаолиятини қониқарсиз деб топганда, унга берилган ваколати муддатидан илгари олиш ва янги сайлов ўтказиш мумкин.

Намуна

“КЕЛИШИЛГАН”

1-умумтаълим мактаби
директори

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

1-умумтаълим мактаби касаба
уюшмаси қўмитаси раиси

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Меҳнат муҳофазаси бўйича вакилнинг
йиллик иш режаси**

Т.р.	Тадбирлар номи	Бажариш муддати	Изоҳ
1.	Ходимларнинг меҳнат муҳофазаси соҳасидаги қонуний ҳуқуқлари ва манфаатларига қандай амал қилинаётгани устидан жамоатчилик назоратини амалга ошириш.	Доимий	
2.	Ходимларга меҳнат муҳофазаси юзасидан йўл-йўриқлар кўрсатиш.	Доимий	
3.	Ходимларни меҳнат хавфсизлиги талаблари ва қоидаларининг бузилганлиги тўғрисида уларни огоҳлантириш.	Доимий	
4.	Жамоанинг меҳнат муҳофазаси соҳасидаги тўла ҳуқуқли вакили ҳисобида, зарур бўлиб қолган тақдирда касаба уюшмаси қўмитаси топшириғи бўйича давлат, суд, ва бошқа жамоат ташкилотларида вакил сифатида қатнашиш.	Буйруқ асосида	
5.	Мустақил равишда ёки назорат органлари билан биргаликда меҳнат шароитини текшириш, қонун, меҳнат муҳофазаси қоида ҳамда нормалари бўйича аниқланган бузилишларни бартараф этиш юзасидан бўлинмалар раҳбарларига ва иш берувчиларга таклифлар бериш.	Доимий	
6.	Ходимларни махсус кийим, пойафзал ва шахсий муҳофаза қилишнинг бошқа воситаларини, ювадиган ва дезинфекция қиладиган воситалар, сут ёки бошқа шунга тенг келадиган бошқа махсулотлар, даволаш-профилактик моддалар билан таъминлашни назорат этиш.	Доимий	

7.	Маъмуриятнинг меҳнат муҳофазасига оид қонун ва бошқа норматив ҳужжатларга қандай амал қилинаётганлиги устидан назорат этиш.	Доимий	
8.	Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ходисалар ва касб касалликларини текширишда иштирок этиш.	Буйруқ асосида	
9.	Ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғи учун хавф-хатар туғилганда бўлинмалар раҳбарларига ишни тўхтатиш бўйича талабнома бериб ишни тўхтатиш.	Доимий	
10.	Касаба уюшмаси кўмитасининг топшириғи билан ишлаб чиқариш объектларини фойдаланишга топширишда, янги техника ва асбоб-ускуналарни синашда иштирок этиш.	Буйруқ асосида	
11.	Муассасада меҳнат муҳофазаси бўйича инструкцияларни ва бошқа ҳужжатларни ишлаб чиқишда қатнашиш.	Доимий	
12.	Ходим ўз меҳнат вазифасини бажариш пайтида олган шикасти ёки соғлиғига бошқа заралар учун маъмуриятнинг қанчалик айбдорликлги тўғрисида касаба уюшмаси кўмитасига ўз фикрини маълум этиб, жабрланувчининг манфаатларини химоя қилиш.	Доимий	
13.	Меҳнат муҳофазаси қоидалари ва нормаларини бузган ёки ўз хатти ҳаракати ёхуд бепарволиги, лоқайдлиги туфайли ҳам ўзи учун, ҳам бошқа ходимлар учун хавф-хатар туғдирган ходимга нисбатан чора кўришни иш берувчидан талаб этиш.	Доимий	
14.	Тасдиқланган жадвалга кўра ходимларни меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси бўйича билимларини синаш имтихонларида иштирок этиш.	Доимий	
15.	Ўз иши тўғрисида касаба уюшмаси кўмитаси ва меҳнат жамоаси олдида ҳисобот бериш	Ойда 1 маротаба	
16.	Жамоа шартномасининг меҳнат муҳофазаси бўлимининг бажарилишини назорат этиш	Доимий	

1-умумтаълим мактабининг меҳнат
муҳофазаси бўйича вакили

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

1-умумтаълим мактаби директори
_____ га

**Меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатларга
риоя этилиши устидан жамоатчилик назорати ўтказишда аниқланган
камчиликларни бартараф қилиш бўйича
Тавсиялар**

20__ йил “__” _____ -сон

Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги қонунининг 23-моддасига асосан қуйидаги камчиликларни бартараф этишингизни сўрайман:

Т.р.	Таклифлар	Эслатма

Ушбу тавсияларни бажарилганлиги ҳақида меҳнат муҳофазаси бўйича вакилга 20__ йил _____ гача маълум қилишингизни сўрайман.

Тавсияни олдим _____
(имзо, Ф.И.Ш.)

Меҳнат муҳофазаси
бўйича вакил _____
(имзо, Ф.И.Ш.)

Изоҳ: Тавсиялар икки нусхада тўлдирилади. 1-нусҳаси бўлим бошлиғи (мудир)га берилади, 2-нусҳаси вакилда қолади.

Касаба уюшма қўмитасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссияси тўғрисида низом

1. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссия мулкчилик ва иш юритиш шаклидан қатъий назар меҳнат қонунчилиги (меҳнатни муҳофаза қилиш, иш ва дам олиш вақти, аёллар ва ўсмирлар меҳнати тўғрисида) ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя қилиниши юзасидан жамоатчилик назоратини олиб боришга касаба уюшма аъзоларини жалб қилиш мақсадида корхона, муассаса, ташкилот касаба уюшма қўмитаси томонидан тузилади.

2. Комиссиянинг асосий вазифалари:

- меҳнат қонунчилигини бузилиши, ишлаб чиқаришда жароҳатланиш ва касалланишларнинг оддини олиш;

- меҳнатни муҳофаза қилиш талаблари бузилишини бартараф этиш бўйича тегишли тадбирий чоралар белгилаш;

- ўз ваколати доирасидаги масалалар юзасидан корхона касаба уюшма қўмитасига ёки цех касаба уюшма қўмитасига таклифлар тайёрлаш;

3. Комиссия таркиби (раис ва аъзолари) касабақўм, цехқўм томонидан тасдиқланади. Комиссия касабақўм ваколати даврига тасдиқланади ва унинг раҳбарлигида ишлайди. Комиссия аъзоларининг сони ишловчилар сони, мавжуд шароит, иш ҳажми ва бошқа хусусиятларга қараб белгиланади. Комиссияни касабақўм аъзоларидан бири бошқаради ва у шахс бир вақтнинг ўзида корхонанинг меҳнат муҳофазаси бўйича вакили ҳам ҳисобланади. Комиссия таркиби тасдиқланган касабақўм қарорининг нусхаси корхона маъмуриятига берилади, бу қарор жойларда меҳнат қонунчилиги ва меҳнат муҳофазаси юзасидан жамоатчилик назоратини олиб боришга асос бўлади.

4. Комиссия фаолиятига Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнат кодекси”, “Касаба уюшмалари ҳақида”ги ва Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнат муҳофазаси тўғрисида”ги Қонунлари ҳуқуқий асос ҳисобланади. Комиссия ўз фаолиятини тармоқ касаба уюшма устави, таъриф ва маҳаллий битимлар, жамоа шартномалари, касаба уюшма ташкилотлари қарорлари ва мазкур Низомга мувофиқ ташкил қилади.

5. Комиссия ва унинг аъзолари ўз вазифаларини бажариш учун қуйидаги тадбирларни амалга оширади:

- меҳнат муҳофазаси талаблари бўйича иш жойлари, йўлақлар, бинолар, ҳудудлар, шунингдек фойдаланилаётган қурилмалар, юк кўтариш ва транспорт воситалари, технологик жараёнлар, босим остида ишловчи идишлар ҳолатини мунтазам текширади;

- захарли, зарарли ҳамда ёнғин портлаш хавфи бўлган модда ва ашёларни тўғри ва хавфсиз сақланиши, ташилиши ва қўлланлишини, шунингдек, нурланиш манбаларидан хавфсиз фойдаланишни назорат қилади;

- иш жойлари, участкалар, цехларда ишлаб чиқариш санитарияси ҳолатини текширади ҳамда соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитларини яратиш бўйича тадбирларни амалга оширишга эришади;

- меҳнат муҳофазаси юзасидан оммавий тадбирлар (кўрик-танлов ва бошқалар)ни тайёрлаш ва ўтказишда фаол қатнашади;
- жамоа шартномаларининг тегишли бўлимлари ва меҳнат муҳофазаси бўйича битимларни тайёрлаш ҳамда улар бажарилишини текширишда иштирок этади, шунингдек, соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитини яратишга мўлжалланган маблағлар сарфини текширади;
- санитария-маиший хоналардан мақсадли фойдаланиш, кийим ечиш, душ, ювиниш, аёллар шахсий гигиена хоналарининг меъёр талаблари миқдорида бўлишини ва уларни иссиқ сув билан мунтазам таъмин этилишини назорат қилади;
- ишчиларни ўз вақтида махсус кийим, пойафзал, ҳимоя кўзойнаклари, респираторлар ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари билан таъминланишини ҳамда махсус кийимларни ювиш ва пойафзалларни таъмирлаш, махсус сут ва совунларнинг ўз вақтида берилиши, ишлаб чиқаришда ичимлик сув таъминотини ташкил этилишини кузатиб боради;
- ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишга мўлжалланган объектларни куриш ва қайта жиҳозлашни меҳнат муҳофазаси қоидалари талаби бўйича олиб борилишини текширади;
- ишловчиларни хавфсизлик бўйича ўқитиш ва уларга йўл йўриқлар бериш сифатини назорат қилади, хавфли ишларни бажарувчиларга тегишли гувоҳнома ва ёзма рухсатнома (наряд допуск)лар берилишини текширади;
- ишлаб чиқаришдаги шикастланиш ва касб касалликлари сабабларини таҳлил қилади, бу сабабларни бартараф қилиш чораларини бажарилишини ҳамда давлат ва касаба уюшмалари инспекторларининг меҳнат муҳофазаси бўйича ёзма кўрсатмаларининг бажарилишини назорат қилади;
- ишлаб чиқаришга янги техника ва замонавий технологияларни жорий этиш ҳамда оғир қўл меҳнатини автоматлаштиришда маъмуриятга кўмаклашади;
- иш ва дам олиш вақти тартиби, аёллар ва ўсмирлар меҳнатини муҳофаза қилиш бўйича қонунларга амал қилиниши, ишлаб чиқариш жароҳати бўйича зарар тўлашларининг тури ва ўз вақтида берилишини назорат қилади;
- меҳнат муҳофазаси бўйича маҳаллий (логал) меъёрий ҳужжатлар лойиҳаларини ва долзарб масалаларни, шунингдек, жамоа аъзоларининг ариза ва шикоятларини кўриб чиқади ҳамда зарур ҳолларда касабакўмга таклифлар киритади;
- меҳнат муҳофазаси бўйича тарғибот-ташвиқот воситалари мавжудлиги ва уларнинг ҳолатини меҳнат муҳофазаси хонаси ва бурчакларининг кўргазмали воситалар билан жиҳозланишини текширади;
- меҳнат муҳофазаси бўйича вакиллар ишини ташкил этишга амалий ёрдам беради.

6. Юклатилган мажбуриятларни бажаришда комиссия ва унинг аъзоларини ҳуқуқлари:

- касаба уюшма аъзоларига иш жойларида яратилган меҳнат муҳофазаси ва шароитларини тўсқинликсиз текшириш;
- мансабдор шахслардан назоратга тааллуқли маълумотларни олиш;
- касабакўм топширигига биноан ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни текшириш, янги қуриладиган объектлар лойиҳасини жамоатчилик асосида

экспертиза қилиш, янги қурилган варекострукция қилинган объектларни ишлатишга қабул қилиш комиссияларини ишида қатнашиш;

- меҳнат қонунчилиги ва меҳнат муҳофазаси қоидалари бузилишини бартараф қилиш бўйича корхонанинг тегишли мансабдор шахсларига тақдимномалар бериш, зарурат туғилганда эса, бундай тақдимномаларни тегишли назорат идораларига юбориш учун касаба қўмитасига киритиш;

- меҳнат қонунчилиги ва меҳнат муҳофазаси қоидалари бузилишига йўл қўйган шахсларни жавобгарликка тортиш ҳақида маъмуриятга ҳавола қилиш учун касабакўмга таклифлар киритиш;

7. Маъмурият жамоа шартномасига асосан комиссия ва унинг аъзоларига жамоатчилик назоратини олиб бориши учун қўшимча шароитлар (узоқ учаскаларга бориш учун транспорт бериш, иш вақтида вазифасини бажарган даври (қонунда белгилангандан ташқари) учун ўртача иш ҳақи сақланиши, меҳнат муҳофазаси бўйича малакасини ошириш ва шу каби тадбирларда ёрдам кўрсатиш) яратиб бериши мумкин.

8. Комиссия иш самарадорлигини ошириш мақсадида аъзолар ўртасида вазифаларни тақсимлаб олади, заруриятга қараб, комиссиянинг гуруҳларини тузади. Комиссия иш фаолиятини касабакўмнинг бошқа комиссиялари ҳамда меҳнат муҳофазаси хизматлари билан узвий ҳамкорликда олиб боради. Комиссия йиғилишлари заруратга қараб чақирилади. Одатда ишдан ташқари вақтда ўтказилади.

9. Корхона касабакўми комиссия аъзоларининг ўқувларини уюштиради, уларни назорат қилинадиган масаласига оид қўлланма ва меъёрий ҳужжатлар билан таъминлайди, комиссия таклифларини амалга оширишда ҳамкорлик қилади ҳамда уларни фаол ва сидқидил меҳнатлари учун моддий ва маънавий тақдирланишларини ташкил қилади.

Тавсия

Меҳнат муҳофазаси бўйича комиссия

Комиссия таркибига меҳнатни муҳофаза қилиш талабларини текшира оладиган ходимлар аниқланади ва улар касаба уюшмаси мажлис йиғилишида тасдиқланади.

Ҳар бир комиссия аъзосига аниқ бажарадиган ишини белгилаб бериш керак. Масалан, комиссия аъзоларининг бирига Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси, Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонунларга маъмуриятнинг риоя қилишини текшириш, бошқасига техника хавфсизлиги ҳолати ва ишлаб чиқариш санитариясини текшириш топширилади. Комиссия аъзолари амалий иш олиб бориши учун улар ўзларига ёрдамчи жалб этиши мумкин. Тажриба шуни кўрсатадики, комиссия ишини тўғри ташкил қилиш уларнинг иш режасининг тузилишидан иборатдир.

Комиссия иш режасини тузиши ва унда асосий иш йўналиши кўрсатилиши лозим. Иложи борица йиллик иш режада ҳар бир комиссия аъзоси учун аниқ топшириқ кўрсатилиши зарур.

Иш режаси касаба уюшмаси мажлисида тасдиqlанади. Қуйида меҳнат муҳофазаси бўйича комиссиянинг намунали иш режаси кўрсатилган. Меҳнат муҳофазаси бўйича комиссия асосан 3 та гуруҳда ташкил қилиниши керак:

1-гуруҳ: Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси ва Меҳнат муҳофазаси тўғрисидаги қонун талабларининг бажарилишини назорат қилувчи;

2-гуруҳ: Техника хавфсизлиги ҳолати ва иш жойидаги санитария ҳолатини назорат қилувчи;

3-гуруҳ: Меҳнат муҳофазаси бўйича битим бажарилишини ва ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларнинг тўғри текширилишини назорат қилувчи.

Намуна

“КЕЛИШИЛГАН”

1-умумтаълим мактаби
директори

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

1-умумтаълим мактаби касаба
уюшмаси қўмитаси раиси

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Касаба уюшма қўмитасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссиясининг
йиллик иш режаси**

№	Тадбирлар номи	Бажариш муддати	Изоҳ
1.	Меҳнат муҳофазаси бўйича вакиллар ишини ташкил этишга амалий ёрдам бериш, меҳнат муҳофазаси талаблари бўйича иш жойлари, йўлақлар, бинолар, ҳудудлар, шунингдек фойдаланилаётган қурилмалар, юк кўтариш ва транспорт воситалари, технологик жараёнлар, босим остида ишловчи идишлар ҳолатини мунтазам текшириш.	Доимий	
2.	Заҳарли, зарарли ҳамда ёнғин портлаш хавфи бўлган модда ва ашёларни тўғри ва хавфсиз сақланиши, ташилиши ва қўлланишини, шунингдек, нурланиш манбаларидан хавфсиз фойдаланишни назорат қилиш.	Доимий	
3.	Иш жойларида санитария ҳолатини текширади ҳамда соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитларини яратиш бўйича тадбирларни амалга оширишга эришиш.	Доимий	
4.	Меҳнат муҳофазаси юзасидан оммавий тадбирлар (кўрик-танлов ва бошқалар)ни тайёрлаш ва ўтказишда фаол қатнашиш.	Буйруқ асосида	
5.	Жамоа шартномаларининг тегишли бўлимлари ва меҳнат муҳофазаси бўйича битимларни тайёрлаш ҳамда улар бажарилишини текширишда иштирок этиш, шунингдек, соғлом ва хавфсиз меҳнат шароитини яратишга мўлжалланган маблағлар сарфини текшириш.	Доимий	

6.	Санитария-маиший хоналардан мақсадли фойдаланиш, кийим ечиш, душ, ювиниш, аёллар шахсий гигиена хоналарининг меъёр талаблари миқдорида бўлишини ва уларни иссиқ сув билан мунтазам таъминланишини назорат қилиш.	Доимий	
7.	Ишчиларни ўз вақтида махсус кийим ва бошқа шахсий химоя воситалари билан таъминланишини ҳамда санитар-гигиеник воситаларининг ўз вақтида берилишини назорат қилиш.	Доимий	
8.	Ишлаб чиқариш ва хизмат кўрсатишга мўлжалланган объектларни қуриш ва қайта жиҳозлашни меҳнат муҳофазаси қоидалари талаби бўйича олиб борилишини текшириш.	Буйруқ асосида	
9.	Ишловчиларни хавфсизлик бўйича ўқитиш ва уларга йўл йўриқлар бериш сифатини назорат қилади, хавфли ишларни бажарувчиларга тегишли гувоҳнома ва ёзма рухсатномалар берилишини текшириш.	Доимий	
10.	Ишлаб чиқаришдаги шикастланиш ва касб касалликлари сабабларини таҳлил қилиш, бу сабабларни бартараф қилиш чораларини бажарилишини ҳамда давлат ва касабачиларнинг инспекторларининг меҳнат муҳофазаси бўйича ёзма кўрсатмаларининг бажарилишини назорат қилиш.	Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ходиса содир бўлганда	
11.	Иш ва дам олиш вақти тартиби, аёллар ва ўсмирлар меҳнатини муҳофаза қилиш бўйича қонунларга амал қилиниши, ишлаб чиқариш жароҳати бўйича зарар тўловларнинг тури ва ўз вақтида берилишини назорат қилиш.	Доимий, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ходиса содир бўлганда	
12.	Меҳнат муҳофазаси бўйича маҳаллий меъёрий ҳужжатлар лойиҳаларини ва долзарб масалаларни, шунингдек, жамоа аъзоларининг ариза ва шикоятларини кўриб чиқиш ҳамда зарур ҳолларда касабакўмга таклифлар киритиш.	Доимий	
13.	Меҳнат муҳофазаси бўйича тарғибот-ташвиқот воситалари мавжудлиги ва уларнинг ҳолатини меҳнат муҳофазаси хонаси ва бурчакларининг кўргазмали воситалар билан жиҳозланишини текшириш.	Доимий	
14.	Меҳнат муҳофазаси бўйича вакиллар ишини ташкил этишда амалий ёрдам бериш.	Ойда 1 маротаба	

Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича
комиссия раиси

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

Намуна

1-умумтаълим мактаби директори
_____ га

**Меҳнат муҳофазаси бўйича комиссиянинг жамоат назоратини амалга оширишда
аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича
Тавсиялар**

20__ йил “__” _____ -сон

Ўзбекистон Республикасининг “Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонуни”нинг 11-моддасига мувофиқ меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари ва меъёрларига риоя этиш бўйича аниқланган камчиликларни бартараф этиш юзасидан қуйидаги тавсияларнинг бажарилишини таъминлашингизни сўрайман:

Т.р.	Таклифлар

Тавсияларни бажарилганлиги тўғрисидаги маълумотни 20__йил “__” _____ гача меҳнат муҳофазаси бўйича комиссия раисига тақдим этишингизни сўрайман.

Тавсияни олдим _____
(имзо, Ф.И.Ш.)

Меҳнат муҳофазаси бўйича
комиссия аъзолари: _____
(имзо, Ф.И.Ш.)

_____ (имзо, Ф.И.Ш.)

Изоҳ: Тавсиялар икки нусхада тўлдирилади. 1-нусхаси бажарувчига берилади, 2-нусхаси бажарилишини назорат қилиш учун комиссия раисига берилади.

Намуна

Муассаса меҳнат жамоасининг умумий йиғилиши

Б А Ё Н Н О М А С И

“__” _____ 20__ йил _____ - сон

Йиғилиш раиси _____

Йиғилиш котиби _____

Йиғилишда _____ нафар касаба уюшма аъзоларидан _____ нафари иштирок
этди.

_____ нафар касаба уюшма аъзолари узрли сабабларга кўра иштирок эта олмади.

ЙИҒИЛИШ КУН ТАРТИБИ:

1. Муассасада меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссия (кейинги ўринларда “комиссия”) тузиш тўғрисида.

2. Муассасада меҳнат муҳофазаси бўйича вакилни (кейинги ўринларда “вакил”) сайлаш тўғрисида.

Эшитилди:

Кун тартибидаги масалалар юзасидан муассаса раҳбари _____ сўзга чиқиб муассасада ходимларга яратилган шароитлар, меҳнат муҳофазаси бўйича мавжуд камчиликлар ва амалга оширилиши лозим бўлган бўлган ишлар ҳақида гапириб ўтди. Мазкур ишларни тартибга солиш, ходимларга шарт-шароитларни янада яхшилаш учун муассасада комиссия тузишни ва вакилни сайлашни таклиф этди.

Мазкур масала юзасидан бошланғич касаба уюшма кўмитаси раиси _____ ҳамда _____ лар сўзга чиқдилар ва муассаса раҳбари таклифини қўллаб-қувватладилар.

Берилган овозларни ҳисоблаб чиқиш учун 3 кишидан иборат санок комиссияси сайланди.

_____ комиссия раиси,
_____ комиссия аъзоси,
_____ комиссия аъзоси.

Комиссия таркиби 3 нафардан иборат бўлиши, вакил эса 1 нафардан иборат бўлиши келишиб олинди.

Шундан сўнг комиссия ва унинг раисини сайлаш учун 5 та номзодлар кўрсатилди.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

Вакил сайлаш учун эса 2 та номзодлар кўрсатилди.

1. _____
2. _____

Юқорида номлари кўрсатилган номзодларни очик овоз бериш тўғрисида келишиб олинди.

Комиссия номзодларига овоз бериш натижалари ҳисоблаб чиқилганда:

_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____

Комиссия раислигига номзодларнинг овоз бериш натижалари ҳисоблаб чиқилганда:

_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____

Вакилга овоз бериш натижалари ҳисоблаб чиқилганда:

_____	га ёқлаб _____	қарши _____
_____	га ёқлаб _____	қарши _____

Юқоридагилардан келиб чиқиб, умумий йиғилиш **қарор қилади:**

1. Муассасада комиссия таркиби қуйидагича тасдиқлансин:

Комиссия раиси - _____;

Комиссия аъзолари - _____;

2. _____ муассасада вакил этиб сайлансин.

3. Комиссия ва вакилга:

- Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонуни, Меҳнат кодекси ҳамда ушбу масалага оид норматив ҳужжатлар асосида ходимларни меҳнати муҳофазаси борасида иш берувчи билан ижтимоий мулоқот ўрнатиш;

- муассасада меҳнатни муҳофаза қилиш йўналиши бўйича жамоатчилик назоратини олиб бориш;

- ходимларни меҳнат муҳофазаси, техника хавфсизлиги бўйича йўриқдан ўтишларини назорат қилиш;

- муассасада амал қилаётган жамоа шартномасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўлими ҳамда меҳнат муҳофазаси бўйича битими бажарилишини, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олиш бўйича бир қатор чора-тадбирларни амалга ошириш ҳамда бахтсиз ҳодиса содир бўлган ҳолатда ўз вақтида ва тўғри текширилишини назорат қилиш;

- амалга оширилган ишлар юзасидан бошланғич касаба уюшма кўмитасига маълумот тақдим этиб бориш вазифалари юклатилсин.

4. Мазкур қарор ижросини назорат қилиш муассаса касаба уюшма кўмитаси раиси _____ га топширилсин.

Йиғилиш раиси

Йиғилиш котиби

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш

Ўзбекистон Республикаси ҳудудида мулкчиликнинг барча шаклларидаги корхона, ташкилот ва муассасаларда, шунингдек меҳнат шартномаси бўйича ишлаётган айрим фуқароларда меҳнат фаолияти билан боғлиқ ҳолда юз берган бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 6 июндаги 286-сон қарори билан тасдиқланган “Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш тўғрисида”ги Низомга асосан амалга оширилади.

Қуйидаги бахтсиз ҳодисалар махсус текширилади:

бир вақтнинг ўзида икки ва ундан зиёд ходимлар билан саломатликка етказилган зарарнинг оғирлиги даражасидан қатъи назар, юз берган гуруҳий бахтсиз ҳодисалар;

ўлим билан тугаган бахтсиз ҳодисалар;

оқибати оғир бахтсиз ҳодисалар.

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса натижасида ходимнинг меҳнат қобилияти камида бир кунга йўқотилса ёки тиббий хулосага мувофиқ, енгилроқ бошқа ишга ўтиши зарур бўлса, Н-1 шаклдаги далолатнома билан расмийлаштирилади. Иш берувчи текшириш тугагандан сўнг 3 суткадан кечиктирмай жабрланувчига ёки унинг манфаатларини ҳимоя қилувчи шахсларга давлат тилида ёки бошқа мақбул тилда расмийлаштирилган бахтсиз ҳодиса тўғрисидаги Н-1 шаклдаги далолатномани бериш керак.

Иш берувчи ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни тўғри ва ўз вақтида текшириш ҳамда ҳисобга олиш, Н-1 шаклдаги далолатномани тузиш, бахтсиз ҳодиса сабабларини бартараф этиш, чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш учун жавобгардир.

Иш берувчи Н-1 шаклдаги далолатномани тузишдан бош тортса, жабрланувчи ёки унинг манфаатларини ҳимоя қилувчи шахс Н-1 шаклидаги далолатнома мазмунидан норози бўлса, жабрланувчи ёки унинг манфаатларини ҳимоя қилувчи шахс корхона касаба уюшмаси қўмитасига ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органига мурожаат қилади.

Касаба уюшмаси қўмитаси 10 кун муддат ичида бахтсиз ҳодисанинг келиб чиқиш сабабларини ўрганиб чиқади, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари ва меъёрлари, меҳнат хавфсизлиги андозалари бузилишини аниқлайди, зарур деб ҳисобласа, иш берувчидан Н-1 шаклдаги далолатномани тузишни ёки қайта тузишни талаб қилади. Иш берувчи бу талабларни бажармаса, корхона касаба уюшмаси қўмитаси давлат меҳнат техника назоратчисига мурожаат қилади.

Гуруҳий ўлим билан тугаган ва оқибати оғир бахтсиз ҳодиса тўғрисида иш берувчи дарҳол схемага биноан қуйидагиларга хабар бериши керак:

- давлат меҳнат техника назоратчисига, юқори турувчи хўжалик органига, Ўзбекистон Республикаси Меҳнат вазирлигига, вилоят (Тошкент шаҳар) меҳнат бош бошқармасига, бахтсиз ҳодиса юз берган жойдаги ҳудудий ички ишлар органига, бахтсиз ҳодисага учраган ходимни юборган ташкилотга, иш

берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурталовчига, касаба уюшмаси туман, шаҳар кенгашига.

Н-1 шаклдаги далолатнома билан расмийлаштирилган бахтсиз ҳодисалар корхона томонидан ҳисобга олинади ва дафтарда қайд қилинади.

Титул варағи

КОРХОНА, ТАШКИЛОТ _____
предприятие, организация

ИШЛАБ ЧИҚАРИШДАГИ БАХТСИЗ ХОДИСАЛАРНИ ҚАЙД ҚИЛИШ
ДАФТАРИ

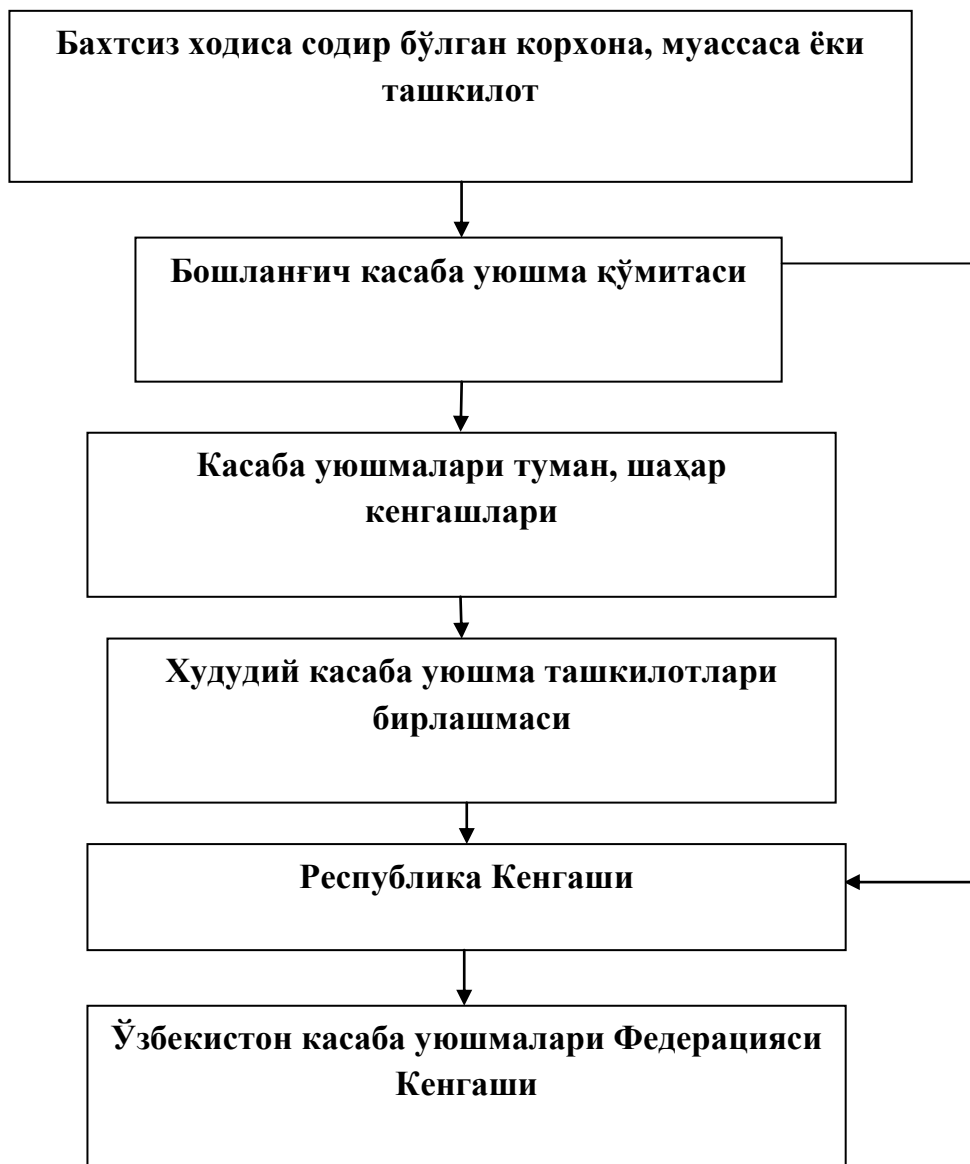
ЖУРНАЛ
РЕГИСТРАЦИИ НЕСЧАСТНЫХ СЛУЧАЕВ НА ПРОИЗВОДСТВЕ

“ ” 20 йилда бошланган

Қолган варақлари

Т.р.	Бахтсиз ходиса юз берган сана	Бахтсиз ходиса юз берган жой	Бажарилаётган иш ва бахтсиз ходиса юз бергандаги ҳолатнинг қисқача тавсифи	Жабрланувчи (халок бўлган) нинг Ф.И.Ш.	Туғилган йили	Касби, лавозими	Жабрланувчи (халок бўлган) нинг Ф.И.Ш. қарамоғидаги оила аъзолари сони
1	2	3	4	5	6	7	8

**Ишлаб чиқаришда содир бўлган бахтсиз ҳодиса
тўғрисида хабар бериш
СХЕМАСИ**

“ТАСДИҚЛАЙМАН”

Н-1 шакли

Бир нусхадан юборилади:

Иш берувчи

- жабрланувчига (ўлган бўлса оиласига);

(имзо, имзо ёйилмаси)

20 ____ йил ____

- меҳнатни муҳофаза қилиш хизмати
раҳбари (муҳандиси, мутахассиси)га;

корхона муҳри

- бош давлат меҳнат техника
назоратчисига

ДАЛОЛАТНОМА № ____

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса ва саломатликка бошқа хил зарар етказилиши тўғрисида

1. Корхонанинг номи ____

1.1. Корхонанинг манзили ____

(вилоят, шаҳар, туман, кўча, уй)

1.2. Мулкчилик шакли ____

(давлат, акциядорлик, хусусий ва ҳоказо)

1.3. Бахтсиз ҳодиса юз берган жой ____

(бўлинма, цех)

2. Вазирлик, хўжалик бошқаруви органи ____

3. Ходимни йўллаган корхона ____

(номи, манзили, вазирлик

хўжалик бошқаруви органи)

4. Жабрланувчининг фамилияси, исми ва отасининг исми ____

5. Жинси: эркак, аёл (тагига чизилсин) ____

6. Ёши (тўлиқ йиллар сони кўрсатилсин) ____

7. Касби, лавозими ____

7.1. Разряди, классы ____

8. Бахтсиз ҳодиса юз берганда бажарилаётган иш бўйича иш стажи ____

9. Меҳнат хавфсизлиги бўйича йўриқнома, ўқитиш: ____

9.1. Кириш йўриқномаси (сана) ____

9.2. Меҳнат хавфсизлиги бўйича ўқитиш (сана) ____

9.3. Дастлабки (даврий) йўриқнома (сана) ____

9.4. Ўта хавфли ишлар учун билимларни текшириш (сана) ____

9.5. Ишга қираётганида ва даврий тиббий кўрикдан ўтганлиги ____

10. Бахтсиз ҳодиса юз берган сана ва вақт ____

(йил, кун, ой)

(иш бошлашдан тўлиқ соатлар сони)

11. Бахтсиз ҳодиса ҳолати ____

11.1. Бахтсиз ҳодиса сабаблари ____

11.2. Жароҳат етказилишга сабаб бўлган асбоб-ускуна _____

11.3. Жабрланувчининг ҳушёрлиги (алкоголь ёки наркотиклар таъсиридалиги) _____

(тиббий хулосага биноан)

11.4. Ташхис _____

(дастлабки, охири)

12. Бахтсиз ҳодиса сабабларини бартараф этиш тадбирлари:

Т/р	Тадбирлар номи	Бажариш муддати	Бажарувчи	Бажарилиши ҳақида белги
-----	----------------	-----------------	-----------	-------------------------

13. Меҳнат тўғрисидаги қонунчилик, меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари ва меъёрлари бузилишига йўл қўйган шахслар _____

(Ф.И.Ш., лавозими, корхона номи)

(улар томонидан бузилган қонунлар, қоидалар ва

меъёрий ҳужжатларнинг моддалари, бандлари)

14. Бахтсиз ҳодиса гувоҳлари _____

Далолатнома тузилди _____

(йил, кун, ой)

Комиссия раиси _____

(Ф.И.Ш., имзо)

Комиссия аъзолари _____

(Ф.И.Ш., имзо)

Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирининг

Буйруғи

**Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомни
тасдиқлаш ҳақида**

**[Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2012 йил 29 августда
рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2387]**

Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексига (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 1-сонга илова), Ўзбекистон Республикасининг «Давлат санитария назорати тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 й., 9-сон, 355-модда), «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1993 й., 5-сон, 223-модда) ва «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 9-сон, 128-модда) қонунларига мувофиқ буюраман:

1. Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низом иловага мувофиқ тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг 2000 йил 6 июндаги 300-сон «Ходимларни ишга киришдан олдин дастлабки ва даврий тиббий кўриқлардан ўтказиш тизимини такомиллаштириш тўғрисида»ги буйруғи (рўйхат рақами 937, 2000 йил 23 июнь) (Ўзбекистон Республикаси вазирликлари, давлат қўмиталари ва идораларининг меъёрий ҳужжатлари ахборотномаси, 2000 й., 12-сон) ўз кучини йўқотган деб ҳисоблансин.

3. Мазкур буйруқ Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида давлат рўйхатидан ўтказилган кундан бошлаб ўн кун ўтгандан кейин кучга киради.

Вазир А. Икромов

Тошкент ш., 2012 йил

10 июль, 200-сон

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг

2012 йил 10 июлдаги 200-сон буйруғига ИЛОВА

**Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисида
НИЗОМ**

Мазкур Низом Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 1-сонга илова), Ўзбекистон Республикасининг «Давлат санитария назорати тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1992 й., 9-сон, 355-модда), «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Ахборотномаси, 1993 й., 5-сон, 223-модда) ва «Фуқаролар соғлиғини сақлаш тўғрисида»ги (Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Ахборотномаси, 1996 й., 9-сон, 128-модда) қонунларига асосан ташкилотларда ходимларни дастлабки тарзда ва кейинчалик (иш давомида) вақти-вақти билан (бундан буён матнда вақти-вақти билан деб юритилади) тиббий кўриқдан ўтказиш тартибини белгилайди.

I боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Низом тиббий кўриқдан ўтиши шарт бўлган лавозимларга эга бўлган ташкилотларга тааллуқлидир.

2. Мазкур Низом талаблари бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ тиббий кўриқдан ўтказиладиган ходимлар тоифаси учун қўлланилмайди.

3. Тиббий кўриклар юқумли ва паразитар касалликлар келиб чиқиши ва тарқалишига йўл қўймаслик, шунингдек касб касалликлари, заҳарланишлар ва бахтсиз ҳодисаларнинг олдини олиш мақсадида ўтказилади.

4. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 214-моддасига асосан иш берувчи ушбу Кодексга мувофиқ тиббий кўриқдан ўтиши шарт бўлган ходимларни, шу жумладан мазкур Низомнинг 1, 2 ва 3-иловаларида келтирилган рўйхатларда назарда тутилган ишлардаги ходимларни тегишли равишда меҳнат шартномаси тузиш вақтида дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказишни ташкил қилиши шарт.

5. Тиббий кўриклар ташкилотга тиббиёт хизмати кўрсатувчи даволаш-профилактика муассасалари томонидан, агар улар бўлмаган тақдирда ташкилот жойлашган жойдаги ҳудудий даволаш-профилактика муассасаси томонидан ўтказилади.

Вақти-вақти билан ўтказиладиган тиббий кўриклар Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Санитария, гигиена ва касб касалликлари институти ҳамда Тошкент тиббиёт академиясининг тегишли клиникаларида ҳам ўтказилиши мумкин.

6. Вақти-вақти билан ўтказиладиган тиббий кўриклар иш давомида ўтказилади.

7. Тиббий кўрикларни ўтказиш пайтида ходимнинг иш жойи (лавозими) ва ўртача иш ҳақи сақланади.

II боб. Тиббий кўрикни ўтказиш

8. Иш берувчи ҳудудий давлат санитария-эпидемиология назорати марказлари (бундан буён матнда ҳудудий ДСЭНМ деб юритилади) ва ташкилотнинг касаба уюшмаси кўмитаси билан биргаликда ҳар календарь йилнинг 1 декабригача ташкилотдаги тиббий кўриқдан ўтказилиши шарт бўлган ходимларнинг лавозим бўйича контингентини аниқлаши ва бу ҳақда мазкур Низомнинг 4-иловасига мувофиқ шаклда далолатнома тузиши лозим.

9. Иш берувчи тиббий кўриқдан ўтказилиши шарт бўлган ходимларнинг лавозим контингентидан келиб чиқиб ҳудудий ДСЭНМ ва ташкилотнинг касаба уюшмаси кўмитаси билан келишган ҳолда тиббий кўриқдан ўтиши шарт бўлган ходимларнинг рўйхатини тузади ва тиббий кўрикни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасига тақдим этади.

Тиббий кўриқдан ўтиши шарт бўлган ходимларнинг рўйхатида ташкилот номи, ходимнинг касби, у ишлаётган цех ёки бошқа бўлинма номи, ишлаб чиқаришнинг хавфли ва зарарли омиллари ҳамда ходимнинг ушбу омиллар таъсиридаги иш стажы кўрсатилади.

10. Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш мақсадида тиббий кўрикни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасининг раҳбари томонидан ҳудудий ДСЭНМ билан келишилган ҳолда мазкур Низомнинг 5-иловасида келтирилган шаклга мувофиқ ходимларнинг тиббий кўриқдан ўтказишнинг календарь режаси тузилади.

11. Агар ходим ўз соғлиғининг ҳолати меҳнат шароити билан боғлиқ ҳолда ёмонлашган деб ҳисобласа, у навбатдан ташқари тиббий кўриқдан ўтказишни талаб қилиш ҳуқуқига эга.

12. Дастлабки тарзда тиббий кўриқдан ўтиши шарт бўлган ходимлар ташкилот томонидан тиббий кўрикни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасига мазкур Низомнинг 6-иловасида келтирилган шаклга мувофиқ тақдим этилган йўлланма асосида тиббий кўриқдан ўтказилади.

Ходим тиббий кўриқдан ўтиш учун паспорти ёки шахсини тасдиқловчи бошқа ҳужжати билан келиши лозим.

13. Тиббий кўриқларни ўтказиш учун тиббий кўриқни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасаси раҳбарининг буйруғи билан тиббий комиссия ташкил этилади.

Тиббий комиссия таркиби врач-терапевт, невропатолог, офтальмолог, дерматовенеролог, отоларинголог, психиатр, акушер-гинеколог ва жарроҳ ҳамда бошқа мутахассислардан иборат бўлиб, уларнинг тиббий комиссия таркибига киритилиши врач-терапевт томонидан мазкур Низомнинг 1, 2 ва 3-иловаларида белгиланган талаблардан келиб чиқиб ҳал этилади.

Тиббий кўриқларни ўтказиш бўйича тузилган тиббий комиссиянинг раиси профпатология ёки касб касалликлари бўйича касбий тайёргарликдан ўтган врач бўлиши лозим.

14. Аёллар йилда камида бир марта акушер-гинеколог кўригидан ўтиши лозим.

15. Аллерген моддалар таъсирига дучор бўлувчи шахслар терапевт, отоларинголог, дерматовенеролог кўригидан ўтиши ҳамда улар қонининг клиник таҳлили ўтказилиши лозим.

16. Ходимлар дастлабки тарзда тиббий кўриқдан ўтишда дерматовенеролог кўригидан мажбурий равишда ўтказилади, вақти-вақти билан дерматовенеролог тиббий кўригидан ўтишда эса, врач-терапевтнинг кўрсатмаси бўлгандагина ўтказилади.

Тиббий кўриқдан ўтувчи ходимларда психик касалликлар (шизофрения, эпилепсия, олигофрения) мавжудлигини текширишда ходимларнинг яшаш жойидаги даволаш-профилактика муассасасининг врач-психиатри томонидан амалга оширилади.

Туман врач-психиатри бўлмаган тақдирда психиатрик текшириш туманлараро ёки вилоят (шаҳар, республика) психоневрология диспансерининг врач-психиатрлари томонидан амалга оширилади.

Агар ходим психик касалликлар бўйича диспансер ҳисобида турса, унга бу ҳақда белгиланган намунадаги маълумотнома берилади. Агар ходим психик касалликлар бўйича ҳисобда турмаса ва унда руҳий бузилишлар аниқланмаса, унга врач-психиатрнинг имзоси қўйилган белгиланган намунадаги маълумотнома берилади.

Маълумотномалар ушбу даволаш-профилактика муассасасининг муҳри ва раҳбарнинг имзоси билан тасдиқланади.

17. Юқумли ёки паразитар касаллик ташхисини аниқлаш учун врач-инфекционист ёки бошқа мутахассислар жалб этилади.

18. Тиббий комиссия тиббий кўриқни ўтказишда ходимнинг касбий фаолияти хусусиятлари, тегишли касб ва мутахассислик ҳамда меҳнат шароитлари билан тўлиқ танишиб чиқиши лозим.

Тиббий кўриқни ўтказувчи врач ва мутахассислар ишлаб чиқариш соҳасининг хусусиятлари ва ходимларда кузатилиши мумкин бўлган касбий патологияни чуқур билишлари шарт.

19. Тиббий комиссия томонидан ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш билан боғлиқ барча маълумотларни, шунингдек уларнинг касбий фаолият йўналишига оид маълумотларни қайд этиш мақсадида ҳар бир ходимга амбулатор тиббий карта (025-у шакли) юритилади. Амбулатор тиббий картада тиббий кўриқни ўтказишда иштирок этган ҳар бир врач ва мутахассисларнинг ходимнинг касбга яроқлилиқ тўғрисидаги хулосалари кўрсатилиши керак.

20. Тиббий кўриқдан ўтган ходимнинг иш жойи ўзгарган тақдирда, ходимни тиббий кўриқдан ўтказган даволаш-профилактика муассасаси томонидан унинг амбулатор тиббий картаси (025-у шакли) ходимнинг янги иш жойига тиббиёт хизматини кўрсатувчи даволаш-профилактика муассасасига, агар у бўлмаган тақдирда ташкилот жойлашган жойдаги ҳудудий даволаш-профилактика муассасасига юборилади.

21. Тиббий кўрикни ўтказишда мазкур Низомнинг 7-иловасида келтирилган хавфли, зарарли моддалар, ноқулай омиллар таъсири билан боғлиқ ишларга қўйиш учун қаршилиқ кўрсатувчи умумий тиббий монеликлар инобатга олиниши лозим.

22. Тиббий кўриқдан ўтказилган ходимнинг касбга яроқлилиқ масаласи бўйича тиббий комиссия мазкур Низомнинг 1, 2 ва 3-иловаларида белгиланган талабларни ҳисобга олган ҳолда ўзининг хулосасини беради.

Тиббий кўрик натижасига кўра ходим хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари остида ишлашга яроқсиз деб топилганда, унга бу тўғрисида тиббий кўрикни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасининг тиббий-маслаҳат комиссиясининг хулосаси берилади ва ушбу хулосанинг нусхаси уч кунлик муддат ичида ходим ишлайдиган ташкилотга юборилади.

23. Тиббий комиссия томонидан ўтказилган тиббий кўрик натижасига кўра ходимга қуйидаги даволаш ва соғломлаштириш тадбирлари режалаштирилиши лозим:

келиб чиқишида касбий омил асосий ҳисобланган аъзоларда кескин бўлмаган ўзгаришлар аниқланган ходимларни динамик кузатиш ва зарур даволаш чораларини кўриш;

аниқланган касалликларнинг туридан келиб чиқиб белгиланган тартибда ходимларни стационар ва санаторий-курортларда даволаниш учун юбориш, шунингдек дам олиш уйлари, санаторийлар ва профилакторийларга йўлланма бериш;

соғлиғи ҳолатига кўра енгилроқ ёки хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омилларининг таъсиридан ҳоли бўлган бошқа ишга вақтинча ўтказишда, ишнинг тури ходимнинг малакасини ҳисобга олиб, иш берувчи билан келишган ҳолда тиббий кўрикни ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасининг тиббий-маслаҳат комиссияси томонидан белгиланади.

24. Вақти-вақти билан ўтказиладиган тиббий кўрик натижаси бўйича хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омилларининг таъсири мавжуд ишлардаги ходимларни динамик кузатиш мақсадида ушбу ходимлар қуйидаги дифференциалланган гуруҳларга ажратилади:

Д1 - зарарли ишлаб чиқариш омиллари таъсири белгилари бўлмаган гуруҳ;

Д2 - касб касалликларининг ривожланиш хавфи юқори бўлган гуруҳ;

Д3 - касб касалликлари аниқланган беморлар.

25. Вақти-вақти билан ўтказилган тиббий кўриklar натижаси бўйича тиббий комиссия томонидан мазкур Низомнинг 8-иловасига мувофиқ далолатнома тузилади.

Далолатнома тўрт нусхада тузилиб, ҳудудий ДСЭНМ, ходим ишлайдиган ташкилот ва касаба уюшмаси қўмитасига юборилади ҳамда бир нусхаси тиббий кўрикни ўтказган даволаш-профилактика муассасасида қолади.

26. Тиббий кўриқдан ўтиш жараёнида ходимда касб касаллиги билан боғлиқ ҳолатлар аниқланган ҳолларда ушбу ходим тиббий комиссия томонидан касалликнинг касб билан боғлиқлигини аниқлаш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлигининг Санитария, гигиена ва касб касалликлари институти ҳамда Тошкент тиббиёт академиясининг тегишли клиникаларига юборилиши лозим.

Бунда касб касаллигининг тури Вазирлар Маҳкамасининг 2011 йил 1 июлдаги 195-сон қарори (Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2011 й., 27-сон, 283-модда) билан тасдиқланган Меҳнатда майиб бўлган ёки касб касаллигига чалинган шахсларнинг касбий меҳнат лаёқати йўқотилиши градусини аниқлаш тартиби тўғрисидаги низомнинг 2-илоvasида келтирилган Касб касалликлари рўйхатига мувофиқ аниқланади.

27. Ҳудудий ДСЭНМлар тегишли равишда касб касаллигига чалинган ходимларни ҳисобини юритади.

28. Касб касаллигига чалинган ходимлар ушбу касаллик даври бўйича диспансер назоратида туради ва улар касб касалликлари клиникаларида ҳар йили даволанишлари лозим.

III боб. Тиббий кўрикдан ўтказиш ишларини ташкил қилиш бўйича жавобгарлик

29. Тиббий кўрикнинг сифатли ўтказилишига тиббий кўрикдан ўтказувчи даволаш-профилактика муассасасининг раҳбари жавобгар ҳисобланади.

30. Тиббий кўрикдан ўтиши шарт бўлган ходимлар тиббий кўриклардан ўтишдан бўйин товлашга ҳақли эмаслар. Тиббий кўрикдан ўтишдан ёки тиббий комиссияларнинг текширувлар натижасида берган тавсияларини бажаришдан бўйин товлаган ходимларни иш берувчи ишга қўймасликка ҳақлидир.

31. Иш берувчилар ўз ходимларининг мажбурий тиббий кўрикдан ўз вақтида ўтиши учун ва мажбурий тиббий кўрикдан ўтмаган шахсларни ишга қўйиш натижасида фуқароларнинг соғлиғига етказилган зарарли оқибатлар учун жавобгар бўладилар.

IV боб. Яқуний қоида

32. Мазкур Низом Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги ҳамда Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши билан келишилган.

Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазири А.Хаитов

2012 йил 9 июль

Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши раиси Т.Нарбаева

2012 йил 9 июль

Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга 2-илова

**Меҳнат шароити ноқулай ишлар ва бажарилаётганида дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтилиши лозим бўлган бошқа ишлар
РЎЙХАТИ**

Т/р	Меҳнат шароити ноқулай ишлар ва бажарилаётганида дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтилиши лозим бўлган бошқа ишлар	Тиббий кўриқдан ўтиш муддати	Тиббий кўриқни ўтказувчи врач-мутахассислар	Лаборатор ва функционал текширишлар	Ишга қўйиш учун қаршилик кўрсатувчи умумий тиббий монеликларга қўшимча тиббий монеликлар
10.	Ўт ёқиш қозонларида операторлар ва машинистлар (ўт ёқувчилар) ҳамда газ назорати хизмати ишчилари томонидан бажариладиган ишлар	2 йилда 1 марта	Терапевт, отоларинголог, невропатолог, офтальмолог, дерматовенеролог	Йирик кадрли флюорография, вестибуляр аппаратни текшириш	1. Кўриш ўткирлиги коррекция қилинганда бир кўзда 0,5 Д дан кам, иккинчи кўзда 0,2 дан кам бўлиши. 2. Кўриш майдонининг 20°дан кўпроқ чегараланиши. 3. Даволаб бўлмайдиган кўзнинг турғун ёшланиши. 4. Этиологиясидан қатъи назар, эшитиш қобилиятининг бир ёки икки томонлама турғун даражада пасайиши (шивирлаб гапириш 3 м дан кам). 5. Вестибуляр аппарати функциясининг бузилиши. 6. Нафас олиш йўллари ва аъзолари функциясининг бузилиши билан кечувчи сурункали касалликлари. 7. Терининг тез-тез қайталанувчи сурункали касалликлари. 8. Противогоз тақиб ишлашга қаршилик кўрсатувчи касалликлар (газ назорати хизматчилари учун).

Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга 3-илова

Дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказилиши шарт бўлган озиқ-овқат саноатида, савдо ва бевосита аҳолига хизмат кўрсатиш билан боғлиқ бўлган бошқа тармоқлардаги ишларда банд бўлган ходимлар, шунингдек умумтаълим мактаблари, мактабгача тарбия ва бошқа муассасаларнинг бевосита болаларга таълим ёки тарбия бериш билан машғул бўлган педагог ва бошқа ходимлар

РЎЙХАТИ

Т/р	Дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказилиши шарт бўлган ходимлар тоифаси	Дастлабки тарзда		Вақти-вақти билан			Ишга қўйиш учун қаршилиқ кўрсатувчи умумий тиббий монеликларга қўшимча тиббий монеликлар
		тиббий кўриқни ўтказувчи врач - мутахассислар	лаборатор ва функционал текширувлар	тиббий кўриқни ўтказувчи врач - мутахассислар	лаборатор ва функционал текширувлар	тиббий кўриқдан ўтиш муддати	
5.	Таълим муассасаларининг педагог-ўқитувчилари	Терапевт	Флюорография Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили	Терапевт	Флюорография Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз. 3. Сифилис (юқумли даврида). 4. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз). 5. Туберкулёз, окма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз. 6. Рухий касалликлар. 7. Эшитиш қобилятини пасайиши, овоз бойламаларининг касалликлари.
6.	Таълим муассасаларида ишловчи фаррошлар, қоровуллар, боғбонлар, ётоқхоналар комендантлари, ҳамширалари ва бошқалар	Терапевт	Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили,	Терапевт	Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз. 3. Сифилис.
			Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили Флюорография		Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили Флюорография	1 йилда 1 марта	4. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз).
		Гинеколог	Гонококкларга текшириш	Гинеколог	Гонококкларга текшириш	1 йилда 1 марта	5. Туберкулёз, окма яралар, юз ва
		Дерматовенеролог	RW қон текшируви	Дерматовенеролог	RW қон текшируви	1 йилда	

						1 марта	қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз. 6. Рухий касалликлар. 7. Эшитиш қобилиятини пасайиши.
		Психиатр	Рухий ҳолатни текшириш	Психиатр	Рухий ҳолатни текшириш	1 йилда 1 марта	
		ЛОР	Қулоқ ва томоқ ҳолатини текшириш	ЛОР	Қулоқ ва томоқ ҳолатини текшириш	1 йилда 1 марта	
		Стоматолог	Тишларнинг ҳолатини текшириш				
7.	Мақтабгача таълим муассасалари, болалар уйлари, мактаб-интернатлар, болалар санаторийлари, «Мурруват уйлари», «Меҳрибонлик уйлари» ходимлари	Терапевт	Флюорография	Терапевт	Флюорография	1 йилда 1 марта	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз. 3. Сифилис (юқумли даврида). 4. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз). 5. Туберкулёз, оқма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз. 6. Рухий касалликлар. 7. Гонорея. 8. Йирингли касалликлар (озик-овқат маҳсулотларини тайёрлашда ва тарқатиш ишларида ишловчилар учун).
			Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили		Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили	1 йилда 2 марта	
			Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили		Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	
		Психиатр	Рухий ҳолатни текшириш	Гинеколог	Гонококкларга текшириш	1 йилда 1 марта	
		Гинеколог	Гонококкларга текшириш	Дерматовенеролог	RW қон текшируви	1 йилда 1 марта	
		ЛОР	Патоген стафило-коккни аниқлаш учун ҳалқум ва бурундан олинган суртмани текшириш				
		Стоматолог	Тишларнинг ҳолатини текшириш				
8.	Ёзги болалар соғломлаштириш оромгоҳлари ходимлари	Терапевт	Флюорография	-	-	-	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз. 3. Сифилис (юқумли даврида). 4. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз). 5. Туберкулёз, оқма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг
			Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили				
			Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили				
		Психиатр	Рухий ҳолатни текшириш				
		Гинеколог	Гонококкларга текшириш				

		Дерматовенеролог	RW қон текшируви				туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз. 6. Рухий касалликлар. 7. Гонорея. 8. Йирингли касалликлар (озик-овқат маҳсулотларини тайёрлашда ва тарқатиш ишларида ишловчилар учун).
		ЛОР	Патоген стафилококкни аниқлаш учун ҳалқум ва бурундан олинган суртмани текшириш				
		Стоматолог	Тишларнинг ҳолатини текшириш				
9.	Таълим муассасаларининг ошхоналари ва кирхоналари ходимлари, экспедиторлар, ушбу муассасаларда озиқ-овқат маҳсулотларини ташувчи транспорт хайдовчилари, омборхона ходимлари	Терапевт	Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили,	Терапевт	Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз. 3. Сифилис.
			Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили		Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	4. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз).
		Фтизиатр	Флюорография	Фтизиатр	Флюорография	1 йилда 1 марта	5. Туберкулёз, оқма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз.
		Гинеколог	Гонококкларга текшириш				6. Рухий касалликлар.
		Дерматовенеролог	RW қон текшируви	Дерматовенеролог	RW қон текшируви	1 йилда 1 марта	7. Эшитиш қобилятини пасайиши, овоз бойламаларининг касалликлари.
		Психиатр	Рухий ҳолатни текшириш	ЛОР	Қулоқ ва томоқ ҳолатини текшириш	1 йилда 1 марта	
		ЛОР	Қулоқ ва томоқ ҳолатини текшириш				
		Стоматолог	Тишларни ҳолатини текшириш				
14.	Сузиш бўйича тренерлар, инструкторлар, бассейн ва даволовчи ванналарни ўтказувчи ходимлар	Терапевт Аллерголог	Флюорография	Терапевт	Флюорография	1 йилда 1 марта	1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез. 2. Гименолепидоз, энтеробиоз.
			Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили		Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	3. Сифилис юқумли даврида. 4. Лепра билан касалланган ва бактерия ташувчилар.
			Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили		Гельментларни аниқлаш учун нажас таҳлили	1 йилда 1 марта	5. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик
		Дерматовенеролог	RW қон текшируви	Дерматолог	RW қон текшируви	1 йилда	

						1 марта	<p>жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз).</p> <p>6. Ўпка туберкулёзининг юқумли ва деструктив шакллари, оқма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз.</p> <p>7. Гонорея (даволаниш вақтида ва бирламчи назоратда манфий натижалар олгунга қадар).</p> <p>8. Йирингли касалликлар.</p>
		Гинеколог	Гонококкларга текшириш	Гинеколог	Гинеколог	1 йилда 1 марта	
18.	Талабаларнинг ишлаб чиқариш амалиёти олдидан (фақат профилактик тиббий кўриклардан ўтиши шарт бўлган объектлар учун)	Терапевт ва ишлаб чиқариш амалиёти мутахассислигига оид бўлган мутахассислар	Флюорография	Терапевт ва ишлаб чиқариш амалиёти мутахассислигига мувофиқ бошқа мутахассислар	Флюорография	1 йилда 1 марта	<p>1. Қорин тифи, паратифлар, дизентерия, сальмонеллез.</p> <p>2. Гименолепидоз, энтеробиоз.</p> <p>3. Сифилис (юқумли даврида).</p> <p>4. Лепра билан касалланган ва бактерия ташувчилар.</p> <p>5. Терининг юқумли касалликлари (қўтир, трихофития, микроспория, парша, терининг очик жойларидаги яралар билан кечувчи актиномикоз).</p> <p>6. Ўпка туберкулёзининг юқумли ва деструктив шакллари, оқма яралар, бактериурия, юз ва қўлларнинг туберкулёз волчанкаси билан кечувчи ўпкадан ташқари туберкулёз.</p>
			Ичак инфекцияларини аниқлаш учун қон ва нажас таҳлили		Ишлаб чиқариш амалиёти мутахассислигига мувофиқ лаборатор текширувлар	1 йилда 1 марта	

ДАЛОЛАТНОМА

20 йил «-----» -----

(объект номи)

Ўзбекистон Республикаси соғлиқни сақлаш вазирининг 20__ «__» _____ даги ____-сон буйруғига мувофиқ дастлабки тарзда ва вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтиши мажбурий бўлган контингентни аниқлаш мақсадида қуйидаги таркибдаги комиссия тузилсин:

1. Иш берувчи _____
(фамилияси, исми, отасининг исми, лавозими)
2. Давлат санитария ва эпидемиология назорати маркази ходими _____
(фамилияси, исми, отасининг исми, лавозими)
3. Касаба уюшмаси вакили _____
(фамилияси, исми, отасининг исми, лавозими)

Тиббий кўриқдан ўтиши мажбурий бўлган ходимлар рўйхати:

№	Ташкилот (цех, бўлинма)	Ф.И.О.	Касби	Ишлаб чиқаришнинг хавфли ва зарарли омиллари	Буйруқ рақами ва санаси	Изоҳ*
---	----------------------------	--------	-------	---	----------------------------	-------

* Тиббий кўриқ вақтида қўшимча врач – мутахассисларни (онколог, аллерголог ва бошқалар) жалб қилишни талаб қилувчи ишлаб чиқаришнинг кимёвий моддалари ёки физик омилларининг таъсири кузатилса, уларнинг организмга специфик таъсири характери кўрсатилади.
Лаборатор ва функционал текширувларнинг натижалари кўрсатилади (миқдорий тавсифи).

Далолатнома _____ нусхада тузилди.

1. Иш берувчи _____
(Ф.И.О.) (имзо)
2. Давлат санитария ва эпидемиология назорати маркази ходими _____
(Ф.И.О.) (имзо)
3. Касаба уюшмаси вакили _____
(Ф.И.О.) (имзо)

_____ ходимларининг
(ташкилот номи)
тиббий кўриқдан ўтиши бўйича

КАЛЕНДАРЬ РЕЖА

Ташкилот номи	Цех (бўлинма) номи	Касби	Хавфли ва зарарли омиллар	Тиббий кўриқ ўтказиш муддати	Тиббий кўриқдан ўтувчи ходимлар сони	Тиббий кўриқни ўтказувчи врач-мутахассислар	Лаборатор ва функционал текширишлар
-	-	-	-	-	-	-	-

Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга 6-илова
Дастлабки тиббий кўриқдан ўтиш учун
ЙЎЛЛАНМА

Ташкилот штампи

Амбулатор беморнинг тиббий картасига
(025 х.ш.) қўшимча бланк

Дастлабки тарзда ўтказиладиган тиббий кўрикка йўлланма

Дастлабки тарзда ўтказиладиган
тиббий кўрик натижалари

Фамилияси _____
Исми _____
Отасининг исми _____
Туғилган йили _____
Иш жойининг хавфли ва зарарли омиллари _____

Фамилияси _____
Исми _____
Отасининг исми _____
Туғилган йили _____

Тиббий комиссиянинг хулосаси

1-илова _____
2-илова _____
Имзо _____

мутахассислиги бўйича _____

Тиббий комиссиянинг хулосаси _____

Иш шароитининг ноқулай омиллари
таъсирида _____

мутахассислиги бўйича _____

_____Монел
иклар йўқ

Иш шароитининг ноқулай омиллари таъсирида _____

Ташкилот врачлик пунктининг врач
(врач терапевти) _____

Монелиklar йўқ _____

Даволаш-профилактика муассасаси бош врач _____

Ташкилот врачлик пунктининг врач (врач терапевти) _____

« _____ » _____ 20 _____ йил

Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга 7-илова
Хавфли, зарарли моддалар, ноқулай омиллар таъсири билан боғлиқ ишларга қўйиш
учун қаршилиқ кўрсатувчи умумий тиббий монеликлар
РЎЙХАТИ

1. Функционал фаолиятининг бузилиши билан кечувчи аъзоларнинг туғма нуқсонлари.
2. Функционал бузилишлар турғун ифодаланган марказий асаб тизимининг органик касалликлари.
3. Сурункали руҳий хасталиклар ва психо-неврологик диспансерларда албатта мажбурий динамик кузатувга муҳтож бўлган шу касалликларга тенг бўладиган ҳолатлар, пароксизмал ўзгаришлар билан кечувчи эпилепсия. Оралиқ руҳий касалликлар яққол ифодаланган ҳолатларда тегишли ишларга яроқлилиқ масаласи психо-неврологик диспансерининг комиссияси томонидан индивидуал равишда ҳал қилинади.
4. Яққол ифодаланган ўзгаришлар билан кечувчи эндокрин тизимининг касалликлари.
5. Хавфли ўсмалар (даволангандан кейин мутлақ монеликлар бўлмаган ҳолларда масала индивидуал ҳал қилиниши мумкин).
6. Қон тизимининг барча касалликлари (ҳамма босқичларида) (жумладан қон яратувчи тизимнинг касалликлари).
7. Гипертония касаллигининг III босқичи.
8. Қон айланиши етишмовчилиги билан асоратланган юрак касалликлари.
9. Яққол ифодаланган ўпка-юрак етишмовчилиги билан асоратланган ўпканинг сурункали касалликлари.
10. Нафас ва қон айланишининг яққол ифодаланган функционал бузилишлари билан кечувчи бронхиал астманинг оғир тури.
11. Туберкулёзнинг ҳар қандай жойлашган фаол турлари.
12. Сурункали тез-тез қайталанадиган ва асоратланишга мойил меъда ва 12 бармоқли ичакнинг яра касаллиги.
13. Жигар циррози ва фаол гепатитлар.
14. Буйрак етишмовчилиги билан асоратланган сурункали буйрак касалликлари.
14. Буйрак етишмовчилиги билан асоратланган сурункали буйрак касалликлари.
15. Коллагенозлар.
16. Касби бўйича иш бажаришга халақит берувчи турғун бузилишлари бўлган бўғим касалликлари.
17. Ҳомиладорлик ва сут ажралиш даври.
18. Фарзанд кўриш истаги бўлган аёлларда анамнезида одатдаги ҳомила нуқсонлари ва ҳомиладорликнинг охирига етмаслиги.
19. Бачадондан қон кетиши билан кечувчи ҳайз кўриш функциясининг бузилишлари.
20. Глаукома декомпенсация даврида.

Ходимларни тиббий кўриқдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга 8-илова

20__ йил «__» _____

_____ шахри (тумани)

ДАЛОЛАТНОМА

(вақти-вақти билан ўтказилган тиббий кўриқлар натижаси бўйича)

_____ ташкилоти ходимларини
вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказиш натижалари бўйича қуйидаги мазмунда далолатнома тузилди:

Комиссия таркиби:

1. Ташкилот (цех, бўлинма) врачлари (врач-терапевти) _____
2. Даволаш-профилактика муассасасининг тиббий санитария қисми вакили _____
3. Давлат санитария ва эпидемиология назорати маркази ходими _____
4. Ташкилот вакили _____
5. Ташкилотнинг касаба уюшмаси вакили _____

Аниқландики:

Режа бўйича тиббий кўриқдан ўтишлари зарур бўлган ходимлар сони _____,
шундан
аёллар _____

Қайта аниқланган режа бўйича _____,
шундан
аёллар _____

1.1. Тиббий кўриқдан ўтказилганлар _____
шундан
аёллар _____

1.2. Тиббий кўриқдан ўтказилганлар фоиз ҳисобида _____
шундан
аёллар _____

1.3. Тиббий кўриқдан ўтмаганлар сони _____
сабаблари _____

2. Тиббий кўриқ натижасида қуйидагилар аниқланади:

2.1. Касбдан заҳарланишга ёки касб касаллигига шубҳа қилинган ходимлар сони _____,
шундан
аёллар _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.2. Биринчи марта умумий тиббий касаллиги аниқланган ходимлар сони _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.3. Касб касаллиги бўйича биринчи марта ногиронликни олган ходимлар сони _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис, ногиронлик гуруҳи, касби)

2.4. Соғлиғига кўра вақтинча бошқа ишга ўтказилишига муҳтож бўлган ходимлар сони *(ишлаб чиқариш
омилларига доир тиббий монеликлардан ташқари)* _____

(фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис, монелик қилиб кўрсатилган омил)

2.5. Соғлиғига кўра бошқа ишга доимий муддатга ўтказилишига муҳтож бўлган ходимлар сони *(монелик қилиб
кўрсатилган ишлаб чиқариш омилдан ташқари)* _____

(фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис, монелик қилиб кўрсатилган ишлаб чиқариш омил)

2.6. Касб касаллигига чалинган сабаблари бошқа ишга ўтказилишига муҳтож бўлган ходимлар сони _____

(фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис, монелик қилиб кўрсатилган ишлаб чиқариш омил)

2.7. Ногиронлик гуруҳини аниқлаш учун Тиббий-меҳнат экспертиза комиссиясига юборилган ходимлар сони _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.8. Даволанишга юборилиши зарур бўлган ходимлар сони _____

2.8.1. Стационарда даволанишга _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.8.2. Санаторий-курортда даволанишга _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.8.3. Санаторий-профилакторийда даволанишга _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

2.9. Парҳез овқатланишга ва махсус овқатланишга муҳтож бўлган ходимлар сони _____

(ташкилот (цех, бўлинма), фамилияси, исми, отасининг исми, ташхис)

3. Олдинги йилги далолатнома бажарилиши текширилди _____

далолатнома бажарилганлигининг натижалари _____

4. Комиссия вақти-вақти билан ўтказиладиган тиббий кўрик натижалари бўйича қуйидаги соғломлаштирувчи тадбирлар мажмуини тавсия этади:

4.1. Ташкилот раҳбари _____

4.2. Касаба уюшмаси раиси _____

Даволаш-профилактика муассасаси бош врачлари _____

Имзолар:

1. Ташкилот (цех, бўлинма) врачлик
пунктининг врачлари (врач терапевти)

(Ф.И.О.)

(имзо)

2. Даволаш-профилактика муассасасининг
тиббий санитария қисми вакили

(Ф.И.О.)

(имзо)

3. Давлат санитария ва эпидемиология
назорати маркази ходими

(Ф.И.О.)

(имзо)

4. Ташкилот вакили

(Ф.И.О.)

(имзо)

5. Касаба уюшмаси вакили

(Ф.И.О.)

(имзо)

“КЕЛИШИЛГАН”
1-умумтаълим мактаби қасаба
уюшмаси қўмитаси раиси

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
1-умумтаълим мактаби
директори

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Ишчи ва ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш
бўйича “Кириш” йўриқномаси
1 - сон**

I. Умумий маълумотлар

Номланиши: 1-умумтаълим мактаби (бундан кейин матнда муассаса деб юритилади).

Муассаса манзили: Тошкент шаҳар, Миробод тумани, Бухоро кўчаси 24 уй.

II. Меҳнатни муҳофаза қилиш

2.1. Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича умумий тушунча.

Меҳнатни муҳофаза қилиш – бу тегишли конун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сийҳат - саломатлиги ва иш қобилияти сақланиши таъминлашга қаратилган ижтимоий - иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария - гигиена ва даволаш - профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

Муассасада, меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси бўйича йўриқлар ўтиш ишлари Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш Вазирлиги томонидан 1996 йил 29 июнда тасдиқланиб, Адлия вазирлиги томонидан 1996 йил 14 августда 272-рақам билан давлат рўйхатига олинган “Меҳнат муҳофазаси бўйича ўқишларни ташкил қилиш ва билимларни синаш тўғрисида”ги Намунавий Низом асосида олиб борилади.

Муассасага ишга қабул қилинаётган барча шахслар, бошқа ташкилотлардан хизмат сафарига келган вакиллар, шунингдек амалиёт ўтишга келган шахслар “Дастлабки” йўриқнома билан танишиб чиқишадилар.

“Дастлабки” йўриқнома муассаса раҳбари ёки меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис вазифасини бажарувчи шахс томонидан ўтказилади ва тегишли рўйхатга олиш дафтарига қайд қилинади.

Барча ишчи-ходимлар “Дастлабки” йўриқномани олишлари керак.

Ишчилар ҳар 3 ойда меҳнат муҳофазаси бўйича иш жойида “Даврий” йўриқни меҳнат муҳофазаси бўйича муҳандис вазифасини бажарувчи шахс томонидан олишлари шарт ва тегишли рўйхатга олиш дафтарига қайд қилишлари керак.

Агар дастгоҳлар, технологик жараён ўзгарса, шикастланиш ёки бахтсиз ходиса содир бўлса, ишни хавфсиз олиб бориш юзасидан янги қоида ва дастурлар тўғрисида ишчиларга қўшимча маълумот бериш лозим бўлганда, иш жойида “Навбатдан ташкари” йўриқ берилади.

2.2. Иш ва дам олиш вақти.

Ходим иш тартиби ёки графигига ёхуд меҳнат шартномаси шартларига мувофиқ ўз меҳнат вазифаларини бажариши лозим бўлган **вақт иш вақти** ҳисобланади.

Ходим учун иш вақтининг нормал муддати ҳафтасига қирқ соатдан ошмайди. Муассасада ҳар кунги иш вақти ____ соатни ташкил этадиган ____ кунлик иш ҳафтаси белгиланган.

Ҳар кунги ишнинг давомийлик вақти куйидаги ҳолларда бир соатга қисқартирилади:

- байрам (ишланмайдиган) кунлари арафасида;
- тунги вақтда ишларни бажарганда (соат 22.00 дан то 6.00 гача бўлган вақт тунги вақт ҳисобланади).
- жамоа шартномасининг тегишли бандларида кўзда тутилган бошқа ҳолларда.

Дам олиш вақти – ходим меҳнат вазифаларини бажаришдан холи бўлган ва бундан у ўз ихтиёрига кўра фойдаланиши мумкин бўлган вақтдир.

Муассасада бир сменали режимда иш олиб борилади ишлаш вақти соат 8⁰⁰ дан 17⁰⁰ гача, тушлик соат 12⁰⁰ -13⁰⁰ гача.

Айрим тоифадаги ходимлар учун уларнинг ёши, соғлиги ҳолати, меҳнатнинг шартлари, меҳнат вазифаларининг ўзига хос хусусиятлари ва ўзга ҳолатларни инобатга олиб, меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар шунингдек, меҳнат шартномаси шартларига биноан меҳнатга тўланадиган ҳақини камайтирмасдан, иш вақтининг қисқартирилган муддати белгиланиши мумкин. Буларга ўн саккиз ёшга тўлмаган ёшлар, I ва II гуруҳ ногиронлари киради.

2.3. Ишлаб чиқаришда бахтсиз ҳодисаларни текшириш.

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 6 июндаги “Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш тўғрисида”ги 286-сон қарори билан тасдиқланган Низом асосида амалга оширилади.

Корхона ҳудудида ва унинг ташқарисида меҳнат вазифаларини бажараётганда (шунингдек хизмат сафарларида) юз берган жароҳатланиш, захарланиш, иссиқлик таъсири, портлаш, фалокатлар, иморатлар, иншоотлар ва конструкциялар бузилиши, куйиш, музлаш, қизиш, электр токи ва яшин уриши, ҳайвонлар, ҳашаротлар ва судралиб юрувчилар томонидан, террористик ҳаракатлар натижасида шикастланишлар, шунингдек табиий офатлар (зилзилалар, ўпирилишлар, сув тошқинлари, тўфонлар ва бошқалар) туфайли саломатликнинг бошқа хил шикастланишлари;

- ўз функционал вазифаларини бажариш юзасидан, шунингдек аварияларнинг, одамлар ҳалок бўлишининг олдини олиш ва корхонанинг мулкини сақлаш мақсадида, иш берувчи топшириқ бермаган бўлса ҳам, корхона манфаатларини кўзлаб қандайдир хатти-ҳаракатларни амалга ошираётгандаги;

- ходим хизмат сафарида бўлган ёки ўз функционал вазифаларини бажариш вақтида - йўл-транспорт ҳодисасидаги, темир йўл, ҳаво йўлларидаги, денгиз ва дарё транспортидаги, электр транспортидаги ҳодиса натижасидаги;

- иш берувчи томонидан буйруқ билан махсус ажратилган уйдан ишга ва/ёки ишдан уйга ходимларни ташиш учун мўлжалланган транспортда, шунингдек ушбу мақсадлар учун шартнома (буюртма)га мувофиқ ўзга ташкилот транспортида ишга кетаётган ёки ишдан қайтаётгандаги;

- иш вақтида шахсий транспортда, уни хизматга оид сафарлар учун ишлатишга рухсат берилганлик ҳақида иш берувчининг ёзма буйруғи мавжуд бўлгандаги;

- иш берувчининг топшириғини бажариш учун транспортда ёки пиёда ҳаракатланаётганда, шунингдек меҳнат фаолияти хизмат кўрсатиш объектлари орасида юриш билан боғлиқ ходимлар билан иш вақтида транспортда ёки пиёда кетаётгандаги;

- тадбирларнинг ўтказилиши ёки ишлар бажарилиши жойидан қатъи назар, шанбалик (якшанбалик), фуқаро мудофааси бўйича ўқув машғулоти, кўнгилли ёнғин муҳофазаси мусобақалари ўтказилаётгандаги, қишлоқ хўжалиги ишларига жалб этилгандаги, иш берувчининг ёзма фармойиши бўйича корхона томонидан оталик ёрдами кўрсатилаётгандаги;

- ички ишлар органларининг маълумотлари асосида - иш вақтида меҳнат вазифаларини бажараётганда бошқа шахс томонидан тан жароҳати етказилгандаги;

- сменали дам олишда бўлган ходим билан транспорт воситасидаги вахта шаҳарчаси ҳудудидаги ёки ижарага олинган хонадаги (кузатиб боровчи, рефрижератор бригадаси ходими, сменали ҳайдовчи, денгиз ва дарё кемалари ходимлари, шунингдек, вахта-экспедиция усулида ишлаётганлар ва бошқалар) бахтсиз ҳодисалар текширилади ва ҳисобга олинади.

Табиий ўлим, ўзини ўзи ўлдириш, жабрланувчининг ўз саломатлигига қасддан шикаст етказиши, шунингдек, жабрланувчининг жиноят содир қилиш чоғида шикастланиши ҳолатлари (суд-тиббий экспертиза ҳулосаси ёки тергов органларининг маълумотларига кўра) текширилмайди ва ҳисобга олинмайди.

Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодиса натижасида ходимнинг меҳнат қobiliяти камида бир кунга йўқотилса ёки тиббий ҳулосага мувофиқ енгилроқ бошқа ишга ўтиши зарур бўлса, Н-1 шаклидаги далолатнома билан расмийлаштирилади (1-илова).

Қуйидаги бахтсиз ҳодисалар махсус текширилади:

- бир вақтнинг ўзида икки ва ундан зиёд ходимлар билан саломатликка етказилган зарарнинг оғирлиги даражасидан қатъи назар, юз берган гуруҳий бахтсиз ҳодисалар;

- ўлим билан тугаган бахтсиз ҳодисалар;

- оқибати оғир бахтсиз ҳодисалар.

Изоҳ: Саломатликка етказилган зарарнинг оғирлиги даражаси тўғрисидаги тиббий ҳулосани даволаш муассасаси беради.

Гуруҳий ўлим билан тугаган ва оқибати оғир бахтсиз ҳодиса тўғрисида иш берувчи дарҳол схемага биноан (3-илова) қуйидагиларга хабар бериши керак:

- давлат меҳнат техника назоратчисига;

- юқори турувчи хўжалик органига;

- Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлигига, вилоят (Тошкент шаҳар) меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармасига;

- бахтсиз ҳодиса юз берган жойдаги ҳудудий ички ишлар органига;

- бахтсиз ҳодисага учраган ходимни юборган ташкилотга;

- иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурталовчига;

- касаба уюшма қўмитаси раисига.

Гуруҳий, ўлим билан тугаган ва оқибати оғир бахтсиз ҳодисани вилоят Қорақалпоғистон Республикаси Меҳнат вазирлиги, вилоят (Тошкент шаҳар) меҳнат бош бошқармаси буйруғига асосан қуйидаги таркибдаги комиссия махсус текширади:

раис — Қорақалпоғистон Республикаси, вилоят (Тошкент шаҳар) (бош) давлат меҳнат техника назоратчиси;

аъзолар — юқори турувчи хўжалик органи вакили, иш берувчи, II бўлимнинг 7, 10, 11, 12 ва 13-кичик бандларида кўзда тутилган ҳолларда жабрланувчининг асосий иш жойи касаба уюшмаси қўмитаси ёки корхона ходимларининг бошқа вакиллик органи раиси ва иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш шартномаси бўйича суғурталовчининг вакили.

Махсус текшириш комиссияси 15 кун мобайнида бахтсиз ҳодисани текшириб чиқади, корхона (бўлинма, цех)даги меҳнатни муҳофаза қилиш аҳволини, агар зарур бўлса, тармоқнинг бошқа корхоналарида ҳам текширишни ташкил этади, махсус текшириш далолатномасини тузади (4-илова) ҳамда III бўлимнинг 7-бандида кўзда тутилган бошқа ҳужжатларни расмийлаштиради.

Комиссия аъзолари жабрланувчилар ёки уларнинг оила аъзолари билан учрашувлар ташкил этадилар, зарур бўлса тегишли органларга таклифлар киритадилар ёки ижтимоий тусдаги ёрдам масалаларини жойида ҳал қиладилар, жабрланувчига ёки ўлганнинг оила аъзоларига уларнинг ҳуқуқларини тушунтирадилар.

Комиссия аъзоси махсус текшириш ўтказаетган комиссия хулосасидан норози бўлганда ўзининг алоҳида фикрини билдириши мумкин.

Махсус текшириш комиссияси талабига кўра иш берувчи:

- бахтсиз ҳодисани текширишда иштирок этиш учун ўзларининг ораларидан эксперт гуруҳи тузиш мумкин бўлган эксперт-мутахассисларни таклиф қилиши;
- техник ҳисоблашлар, лаборатория тадқиқотлари, синовдан ўтказиш ва бошқа ишларни амалга ошириши;
- бахтсиз ҳодиса юз берган жойни суратга олиши ва бошқа зарур ҳужжатларни тақдим этиши;
- текшириш учун зарур бўлган транспорт ва алоқа воситалари, махсус кийим-бош, махсус пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари билан таъминлаши;
- комиссия аъзолари ишлаши учун уларга жиҳозланган алоҳида хона ажратиб бериши;
- бахтсиз ҳодисани махсус текшириш материалларини машинкада ёзишни ва етарли микдорда кўпайтиришни таъминлаши шартдир.

Техник ҳисоблашлар, лаборатория тадқиқотлари синовдан ўтказиш ва таклиф қилинган мутахассислар амалга ошираётган бошқа ишлар, шунингдек, транспорт ва алоқа воситалари харажатларини бахтсиз ҳодиса юз берган корхона тўлайди.

Комиссия аъзолари текшириш давомида иш берувчидан, корхона ва унинг таркибий бўлинмалари раҳбарлари, гувоҳлар ва бошқа шахслардан ёзма ва оғзаки тушунтиришлар олишга ҳақлидирлар.

Изоҳ: Эксперт гуруҳи текшириш комиссияси раисининг фармойишига мувофиқ тузилади. Эксперт хулосасини талаб қилувчи масалалар ва эксперт гуруҳи хулосаси бўлган материаллар ёзма равишда расмийлаштирилади.

Бахтсиз ҳодиса юз берган жойдаги бўлим бошлиғи дарҳол ҳодиса тўғрисида иш берувчига хабар қилиши шарт.

Иш берувчи ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ўз вақтида текшириши ва ҳисобга олиб бориши шарт.

Жабрланувчининг талабига биноан махсус текширув комиссиясининг текшируви тугаган кундан эътиборан узоғи билан уч кун ичида иш берувчи ушбу бахтсиз ҳодиса далолатномаси асосида тузилган Н-1 шаклидаги далолатномани бериши шарт.

2.4. Ички меҳнат тартиби қоидалари.

Ички меҳнат тартибининг ушбу қоидалари (кейинги ўринларда қоидалар деб юритилади) Меҳнат Кодексига, меҳнат тўғрисидаги бошқа қонун ҳужжатларига мувофиқ ишлаб чиқилган ва меҳнат шартномасини тузиш, ўзгартириш ва бекор қилишни, иш вақти ва дам олиш вақтидан фойдаланишни, меҳнат интизомини ҳамда иш берувчи билан ходим ўртасида юзага келадиган бошқа ҳуқуқий муносабатлар масалаларини тартибга соладиган асосий қатъий меъёрий ҳужжат ҳисобланади.

Ички меҳнат тартиби қоидалари меҳнат мунособатларини конунчилик тартибда олиб бориш, ходимларни меҳнатга эътиборли муносабатда тарбиялаш, меҳнатни муҳофаза қилиш, хавфсизлик техникаси, ишлаб чиқаришдаги санитария қоидаларига риоя қилишга, иш унумдорлиги ва иш сифатини кўтаришга қаратилган.

Ички меҳнат тартиби қоидаларида ишга қабул қилиш тартиби, бошқа ишга ўтиш ва ишдан бўшаш, хизматчининг ва иш берувчининг мажбуриятлари, меҳнат интизомини бузганлиги учун жавобгарлик кўрсатилган.

Хизматчининг мажбуриятларига қуйдагилар киради:

- ситқидиллик билан ўз меҳнат вазифаларини бажариш, меҳнат интизомига риоя қилиш, ўз вақтида ва аниқ раис фармоишларини бажариш.
- иш унумдорлиги, ўз квалификация ва билимларини ошириш.
- меҳнатни муҳофаза қилиш, техника хавфсизлиги, ёнғин хавфсизлиги, ишлаб чиқаришдаги санитария ва меҳнат гигиена талаблар ва қоидаларни бажариш.
- меҳнат жараёнида нормал иш юритишга халақит берадиган камчиликларни бартараф этиш учун чоралар кўриш ва одам соғлигига ва ҳаётига хавф туғдирадиган ҳар бир ҳолат ва бахтсиз ҳодиса бўйича раисга хабар бериш.
- буюмларни эҳтиёт қилиш, компьютерларни тўғри ишлатиш, коғоз, материал, электроэнергия, ёкилғи ва бошқа моддий ресурсларни тежаш.
- ўзини тартибли олиб юриш, иш пайтида диққатли бўлиш, ишдан бошқа нарсаларга чалғимасдан ва бошқаларни ишга таалукли эмас гаплар билан чалғитмаслик.
- сўзсиз ички меҳнат тартиби қоидаларини бажариш.

Меҳнат интизомини бузиш, яъни хизматчи ўз меҳнат вазифаларини бажармаслик ёки етарли даражада бажариш унга нисбатан интизомий жавобгарлик чоралар кўрилишига олиб келади.

III. Техника хавфсизлиги

3.1. Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касаллик келиб чиқишларининг асосий сабаблари.

Ишлаб чиқаришдаги жароҳатланишлар ва касалланишларнинг барча сабабларини шартли равишда қуйдагиларга бирлаштириш мумкин: техник, ташкилий, санитария-гигиеник, психофизиологик, иқтисодий ва ходимнинг айби билан юз берадиган касалликлар.

Техник сабаблар: ускуна ва мосламаларнинг, тормоз тизимининг ишламаслиги ёки носозлиги, гидравлик тизимининг зич эмаслиги туфайли келиб чиқади.

Ташкилий сабаблар: иш жойларининг ускуна, мослама ва ёрдамчи асбоблар билан етарли таъминланмаганлиги, юк кўтариш воситалари, боғлаб кўювчи мосламаларнинг йўқлиги, йўл йўриқнинг ўз вақтида бермаганлиги ва меҳнат муҳофазаси бўйича ўқитиш ишларининг суст олиб борилганлиги, меҳнат хавфсизлиги бўйича кўрсатмаларнинг йўқлиги, ишчиларнинг ўз вақтида махсус кийимлар билан таъминланмаганлиги, дам олиш ва меҳнат қилиш тартибининг бузилиши туфайли ва ҳ.қ. келиб чиқади.

Санитария-гигиена сабаблари: иш жойидаги ноқулай микроиқлим (ҳарорат, ҳавонинг намлиги ва ҳаракат тезлиги параметрларининг иш шароитларига мувофиқ келмаслиги), ёритилганлик даражасининг қурилиш меъёрлар ва қоидалар талабларига жавоб бермаслиги, иш жойларининг бетартиблиги ва ифлослиги, маиший хоналарнинг (ечиниш, ювиниш-чўмилиш хоналари, ҳожатхона ва бошқалар) йўқлиги натижасида келиб чиқади.

Руҳий ҳолат сабаблари: ишнинг ҳамиша бир хиллиги, қаттиқ жисмоний меҳнат туфайли зўриқиши, киши организмга иш жойининг руҳий анатомик физиологик

жиҳатдан мос келмаслиги, чарчаши, жамотчилик орасидаги носоғлом муҳит туфайли келиб чиқади.

Иқтисодий сабаблар: меҳнат муҳофазаси масалаларига совуққонлик билан қараш, шунингдек, ойлик маошлари ўз вақтида бермаслик ва ишчиларнинг юқори иш унумига эришига интилмаслиги, иш шароитларини яхшилаб тадбирларига етарли маблағ ажратмаслиги туфайли келиб чиқади.

Ишчининг айби билан содир бўлган бахтсиз ходисалар қаторига: ишчининг интизимсизлиги, ишга бетоб ёки маст ҳолда келиши, ходимлар томонидан меҳнатни муҳофаза қилиш, хавфсизлик техникаси қоидаларига ва ички интизомга риоя этилишини иш берувчи томонидан назорат қилмаслиги кабилар қиради.

Ишлаб чиқаришдаги касаллик-бу зарарли меҳнат шароитлар ишчига ташқи таъсир этиш натижасида пайдо бўлган касалланиш.

Иш пайтида содир бўлган шикастланиш – бу ишлаб чиқаришдаги шикастланиш ҳисобланади. Бу шикастланиш тоифасига муассаса ходимларининг иш вақтида корхонанинг манфаатини кўзлаб транспортда ҳаракатланиши, хизмат сафарларига жалб этилиши пайтида содир бўлган шикастланишлар ҳам қиради.

3.2. Иш вақтида асбоб-ускуналарни хавфсиз ишлатиш асосий қоидалари.

Ходим ишлаш пайтида барча хавфсизлик техникаси бўйича қоида ва талабларга риоя қилиши ва хавфли узеллар жойларини билиши керак.

Техника хавфсизлиги қоидаларни бажармаслик бу ички меҳнат тартиби қоидалар бузганлиги деб ҳисобланади.

Иш бошлашдан аввал ишчи ходимларга барча огоҳлантурувчи сигнализация, электр токидан хавфсиз бўлиш учун уланувчи симлар яхши уланганлигини текшириш ва иш пайтида уларнинг созлигидан хабардор бўлиш лозим.

Электр энергия ўчган ҳолатларда компьютерни ўчириб, электр энергия пайдо бўлганда ишга тушириш керак.

Муассасада носозлиги ёки авария ҳолати пайдо бўлганда ишчи-ходимлар ишни тўхтатиши, қолган ходимларни хавфдан огоҳлантириш ва раҳбарга хабар бериш лозим.

3.3. Электр токининг одам организмига таъсири.

Электр токидан жабрланишдан олдини олиш чоралари.

Электр ўтказувчи симларда, электр ускуна ва жихозларида, ёритиш лампаларида электр кучланишнинг (токи) мавжудлигини кўз билан кўриб бўлмаслиги электр токининг жуда хавфли эканлигининг исботидир.

220 вольтли ток жуда хавфлидир. Хавфсиз токи деб 12 вольтдан 36 вольтгача бўлган тоklar айтилади.

Ток кучига қараб:

- 0,0001 ампер токи жуда-жуда паст ва кучсиз бўлганидан одам учун хавфсиз ҳисобланади;
- 0,002 ампер токи одам мушакларига таъсир қилади ва токли симга тегиш содир бўлганда, кўлни тортиб олиш кийинлашади;
- 0,02 ампер токига тегишда, дарҳол қўл-оёқларни фалажга олиб келади ва нафас олишни кийинлаштиради. Агар тегиниш узоқ вақт давом этса, одам ҳушидан кетади;
- 0,05 ампер ва ундан юқори бўлганда, дарҳол фалажга олиб келади ҳамда нафас олиш кийинлашади, одам ҳушидан кетади;
- 0,1 ампер токига тегиш, дарҳол ўлимга олиб келади.

Ток қўл-оёқ, қўл-кўкрак-иккинчи қўл бўйлаб йўналишда бўлса, одамнинг барча асосий органлари ва нерв жуяларини қамраб олганлиги учун тегиш ўта хавфли ҳисобланади.

- одам танасидан ўтаётган ток кучи унинг кучланишига ва тананинг қаршилигига боғлиқ бўлади. Одам танасининг қаршилиги қанча кам бўлса, ток кучи шунча кўпаяди. Одам танаси қаршилиги 500 дан 1000 ом гача бўлиши мумкин. Тана терисининг қуруқлиги ёки ҳўллилигига қараб қаршилиги ўзгаради.

- электр токи остида ишловчи компьютер ускуна ва жиҳозлар кўл асбобларига намлик тегиши, механик шикастланиши еки сақлагичлар ўз хусусиятини йукотишдан электр ускуна, жиҳозлар, кўл асбоблари қобиги ток остида бўлади ва уларга тегиш содир бўлганда одам ток таъсирига тушади. Бундай ҳолат бўлмаслигининг олдини олиш учун ҳамма электр ускуналар ерга уланади.

- электр токи таъсиридан сақланишда диэлектрик қўлқоп ва калишларнинг фойдаси жуда каттадир. Сақлагичлар синалиб тамга қўйилган бўлиши ва муддати ўтиб кетмаганлигини ишлатишдан олдин текшириш лозим.

3.4. Иш жойини хавфсиз ушлаб туриш талаблари.

Ходимлар хавфсиз иш жойларини ушлаб туриш учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича иш жойида йўриқнома ўтишлари, ички меҳнат тартиб қоидаларни билишлари ва уларга қатъий риоя қилишлари керак.

Компютерлар қулай ва хавфсиз тартибда жойлашган ва иш жойлари тоза ва тартибли бўлиши керак.

Иш жойида шу ишга таалуқли бўлмаган, ҳалақит берувчи одамлар бўлиши керак эмас. Ишчи иш жойида хотин-қизлар, санитария ва шахсий гигиена қоидаларни билиш, унга риоя қилиш лозим, иш жойида чекиш, спиртли ичимликлар ичиш қатъийан маън этилади.

Жабрланганларга биринчи тиббий ёрдам беришни, бирламчи ўт ўчириш воситаларидан фойдаланишни билиши керак.

Иш тамом бўлгандан сўнг ходим ўз иш жойини тартибга келтириш керак (компютерни чанг ва ифлосликлардан тозалаш, чиқинди ва ахлатларни йиғиб шунга мўлжалланган жойга қўйиши ва х.к.).

IV. Иш жойидаги санитария

4.1. Иш жойидаги асосий санитария-гигиена факторлари.

Муассаса хоналарда санитария-гигиена талабларига жавоб берадиган температура ва намлик режимлари ташкил қилинган, вентилляция ускуналари, кондиционер, иситиш системалари санитария-гигиена талабларига жавоб берадиган бўлиши керак.

Муассасанинг хоналардаги ёритгичлар тоза, соз бўлиши ва етарли даражада иш жойларини ёритиши керак.

Муассаса хоналарида ўз вақтида тозалаш ишлари олиб борилиши керак.

Муассаса ходимлари маиший-санитария хоналар билан таъминланган ва улар гигиена талабларига мувофиқ тутилиши керак.

4.2. Меҳнат шароитларини яхшилашга қаратилган асосий тадбирлар.

Муассасага ҳар бир иш жойидаги меҳнат шароити меҳнатни муҳофаза қилиш стандартлари, қоида ва меъёрлари талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

Муассасада меҳнатнинг соғлом ва хавфсиз шароитларини таъминлаш, ишлаб чиқаришнинг хавфли ва зарарли омиллари устидан назорат ўрнатилишини ташкил этиш ва назоратнинг натижалари туғрисида меҳнат жамоаларини ўз вақтида хабардор қилиш маъмурият зиммасига юкланади.

Муассасада меҳнатнинг соғлом ва хавфсиз шароитларини таъминлаш юзасидан маъмурият билан ходимларнинг ўзаро мажбуриятлари битимда кўзда тутилади.

V. Муассасада ёнғин хавфсизлиги бўйича қўйиладиган асосий талаблар

5.1. Бино, иншоот ва хоналарга ёнғин хавфсизлиги бўйича қўйиладиган талаблар.

Муассасанинг бино, иншоотларида ман этилади:

- махсус ажратилмаган жойда чекиш.
- мебел, бошқа нарсалар билан эшик, ташқи эвакуация қиладиган нарвонларни тўсиб қўйиш.
- мойли ишлатилган материалларни йиғиштирмасдан қолдириш.

5.2. Электржиҳозларга ёнғин хавфсизлиги бўйича қўйиладиган талаблар

Электржиҳозларни ишлатиш пайтида маън этилади:

- носоз электр токи билан ишловчи жиҳозларни ва изоляцияси кетган электр сим ва кабелларни ишлатиш.
- бузуқ розетка, рубильник ва бошқа электр анжомлардан фойдаланиш.
- электр чойнак ва бошқа қизийдиган анжомларни тагига қўйиладиган иссиқни изоляция қиладиган жиҳозсиз ишлатиш.
- электр щит олдида ёнувчи модда ва материалларни қўйиш.
- архивларда электр иситувчи анжомларни ишлатиш ва штепсел розеткаларни ўрнатиш.

5.3. Ёнғин чиққанда ҳаракат қилиш тартиби

Ҳар бир шахс ёнғин чиққанда ёки унинг аломатлари пайдо бўлганда (ҳарорат кўтарилиши, тутун чиқиши ва х.к.) қуйдаги ишларни бажариш зарур:

- дарҳол муассаса раҳбарига ва кейин зарурият бўлса телефон орқали ёнғин ўчириш хизматига (шунда объект манзили, ёнғин чиққан жой ва фамилияни айтиш зарур) хабар бериш.
- имконият борича одамларни эвакуация қилиш, ёнғинни ўчириш ва моддий қимматликларни сақлаш бўйича чоралар кўриш.

Ёнғин чиққан жойга етиб келган ёнғин хавфсизлиги бўйича жавобгар шахслар қуйдаги ишларни бажариш зарур:

- раҳбариятни, жавобгар навбатчини хабардор қилиш.
- одамлар ҳаётига хавф туғилган ҳолатда дарҳол уларни кутқаришни ташкил қилиш.
- ёнғинга қарши ўчириш системаларни ишга тушишини текшириш.
- зарурият бўлганда электрэнергияни ўчириш (ёнғин хавфсизлиги бўйича системалардан ташқари) газ, сув коммуникацияларни ёпиш, шу ва қўшни хоналардаги вентиляция қилиш системаларни ишини тўхтатиш.
- бинодаги, ёнғин ўчириш билан боғлиқ бўлган ишлардан ташқари, барча ишларни тўхтатиш.
- ёнғин чиққан жойдан ўт ўчиришда қатнашмаётган хизматчиларни чиқариб қўйиш.
- ўт ўчириш хизмати келгунча ёнғин ўчириш бўйича барча ишларни бошқариб бориш.
- ёнғин ўчиришда қатнашаётган одамларни техника хавфсизлиги талабларига риоя қилишларини таъминлаш.
- ёнғин ўчириш билан бирга моддий қимматликларни эвакуация ва химоя қилиш ишларини ташкил қилиш.
- ўт ўчириш командасини кутиб олиш ва ёнғин чиққан жойига борадиган энг яқин йўлни кўрсатишда ёрдам бериш.

Ёнгин ўчириш ёниб турган жойга ёнгин ўчирадиган моддаларни сепиш йўли билан бажарилади.

Муассасада ёнгин ўчириш учун кукунли (порошокли) ўт ўчиргичлар мавжуд. Улар билан қаттиқ нарсалар, суюқликлар, газ, кучланиши 1000 вольтгача бўлган электрускуналарини ўчириш мумкин. Ёнгин ўчириш учун ўт ўчиргични халқаси узилади ва дастаг босилади, бунда ўт ўчиргичнинг кукун чиқарувчи тешигидан кукун 0,5-1,0 м масофадан ёнгинга сепилади. Ёнгин ўчириш пайтида ойналарни очиш, вентиляцияни ёқиш ман этилади, чунки бу ёнгинни тез ривожланишига олиб келади.

5.4. Ёнгин ўчиришдаги техника хавфсизлиги

Электр токи кучланишида бўлган анжомларда чиққан ёнгинни сув ва кўпикли ўт ўчиргичлар билан ўчириш қатъиян ман этилади.

Ишлатилган ва носоз ўт ўчиргичларни ёнгинга ташаш мумкин эмас, чунки бу ўт ўчиргичларнинг портлашига олиб келиши мумкин.

Ёнгин ўчириш пайтида ёнгин билан бинодан чиқиш жойлари тўсиб қўйилмаганлигига қараб туриш зарур.

Ёнгин ўчирилгандан кейин хоналарни тутундан тозалаш мақсадида ҳавосини алмаштириш керак.

VI. Жабрланганларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш

6.1. Жабрланиш турлари ва жабрланганларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш

Кўнгилсиз ходиса рўй берганда жабрланувчига тезда биринчи ёрдам кўрсатиш керак. Жабрланувчига биринчи ёрдам бериш усуллари ходимлар билишлари ва амалда кўрсата олишлари керак. Бу учун Муассаса биносида тиббиёт хонаси жойлашган.

Электр токи таъсирига тушган жабрланувчига биринчи ҳалда тезда электр токи таъсиридан чиқариб олиш даркор. Электр кучланиш таъсиридан жабрланувчини ажратиб олишда, қутқарувчи ўзи кучланиш таъсирига тушиб қолмаслик чораларини кўрган ҳолда қутқариш ишларини олиб бориши керак. Бунинг учун энг яқин электр қутисидан токни тезда узиш (рубильникдан) ёки электр симини кесиб ташлаш (1000 вольтгача бўлган линияда). Агар тез электр токни ўчиришни иложи бўлмаса, унда жабрланувчини электр токи таъсиридан ажратиш зарур. 1000 вольтгача бўлган кучланишда жабрланувчини электр токи таъсиридан ажратиб олиш учун кийимидан, қуруқ ёғоч ёки аркон билан тортиб олиш лозим. Жабрланувчини электр токи таъсиридан қутқаришда иложи борица битта қўл билан ҳаракат қилиш лозим.

1000 вольтдан кўп бўлган кучланишда жабрланувчини электр токи таъсиридан ажратиб олиш учун оёққа диэлектрик бота ва қўлга диэлектрик қўлқоплар кийиб, шу кучланишга мўлжалланган штанга билан ҳаракат қилиш лозим.

Электр токи таъсирига тушган жабрланувчи ҳушидан кетган ва нафас олмаслиги мумкин.

Агар жабрланувчи ҳушидан кетган ва нафас олмайётган бўлса, дарҳол шифокорга юбориш керак ва дарров сунъий нафас беришни бошлаш керак.

Бунинг учун жабрланувчини куракка ётқизиш ва кийимдан ўралган балишни курак тагига қўйиш керак. Бундан кейин ёрдам берувчи бир қўли билан пешанасига босиб, бошини эгдириш ва тили нафас йўлини беркитиб қўймаслик учун кейинги қўлини бўйинни тагига қўяди. Чуқур нафас олиб ёрдам берувчи одам жабрланувчининг бурнини сиқиб марля орқали оғзига бир марта ҳаво юборади. Ҳар бир ҳаво юборгандан кейин жабрланувчининг бурнини бўшатилади. Бундан кейин

ёрдам берувчи яна ҳаво беришни қайтаради. Бир минутда кетма - кет 12 марта сунъий нафас берилади.

Агар жабрланувчида юраги ишламаса, сунъий нафас бериш билан бирга юрак уқаланади. Иккинчи ёрдам берувчи шахс бир кўлини кўкрак кафасининг пастки қисмига кўйиб, иккинчи кўли билан биринчи кўлини босади. Кўкрак кафаси 4-5 см босилиши керак. 3-4 марта кўкрак кафаси босилгандан кейин 2 сония (секунд) сунъий нафас бериш учун вақт берилади.

Сунъий нафас беришни, то жабрланувчи нафас олиб кетгунча давом эттириш лозим. Ҳар 5 минутдан сўнг 15-20 сония (секунд)га қонда углекислота микдори нормага келиш ва нафас олишни стимуляция қилиш учун дам бериш тавсия этилади.

Сунъий нафас бериш билан бирга оёқ, кўл ва юзини қаттиқ ишқалаш тавсия берилади.

Агар жабрланувчининг юраги ишлаб, нафас олиб кетса унинг юзи қизара бошлайди, кўз қорачиги тораяди, шунда ёрдам кўрсатишни тўхтатиш лозим ва тезда касалхонага олиб бориш керак.

Жабрланувчининг кўли ёки танаси кесилганда қон кетиш содир бўлса кесилган жойини қайнатилган сув ёки марганцовка аралашмаси билан ювиб, йод билан суркаш ва бинт билан боғлаб кўйиш керак.

Агар, қон томирлар шикастланиб кўп қон кетиш содир бўлганда, қон тўхтатиш учун шикастланган жойидан тепароқда жгутни боғлаб кўйиш ва вақтни ёзиб кўйиш керак. Жгутни 5 дақиқадан кўпга кўйиш мумкин эмас. Жабрланувчини касалхонага етказгунча вақти-вақти билан жгутни бўшатиб туриш лозим.

Жабрланувчининг кўли ёки оёғи синган бўлса, шикастланган жойини йод билан суркаб, тоза латта билан ёпиб, устидан кўпроқ пахта кўйиб бинт билан ўраб кўйиш керак ва тўрт томонидан тахтача кўйиб бинт билан ўраб кўйиш лозим. Оёғи синган жабрланувчини шифохонага етказиш учун зинапоядан чиқишда оёғи ва пастга тушишда боши билан олдига қаратган ҳолда обориш лозим (оёғи доимо бошидан юқори бўлиши керак).

Агар жабрланувчининг боши, кўкраги ёки қорни шикастланган бўлса, тепаликга чиқишда боши ва пастга тушишда оёғи билан олдинга қаратиб олиб бориш лозим (боши доимо юқори бўлиши керак).

Жабрланувчининг елкаси, оёғи ёки кўли чиққан бўлса, уни дарҳол шифохонага етказиб ва факат мутахассислар томонидан уларни жойига солиниши лозим.

VII. Техника хавфсизлиги бўйича йўриқномалар талабларини бажармаганлик учун жавобгарлик

Меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа меъёрий ҳужжатлар бузилишида айбдор бўлган ёки давлат ва жамоатчилик назорати идоралари вакиллариинг фаолиятига монелик қилаётган мансабдор шахслар Ўзбекистон Республикаси қонунларида белгиланган тартибда интизомий, маъмурий ёки жиноий жавобгарликка тортиладилар.

Муассасанинг бошқа ходимлари меҳнатни муҳофаза қилишга доир меъёрий ҳужжатларнинг талабларини бузганлик учун белгиланган тартибда жавобгарликка тортиладилар.

“Ишлаб чиқди”

Муассасанинг меҳнат муҳофазаси
бўйича мутахассиси
(Ф.И.Ш.)

“КЕЛИШИЛГАН”
1-умумтаълим мактаби касаба
уюшмаси қўмитаси раиси

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
1-умумтаълим мактаби
директори

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Ходимлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича
____ - сон йўриқнома**

I. Кириш

1. Ушбу йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги томонидан тасдиқланган ва 2000 йил 7 январда Адлия вазирлигида 870-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқномалар ишлаб чиқиш тўғрисида”ги Низомга мувофиқ ишлаб чиқилган.

Йўриқнома 1-умумтаълим мактаби ходимларининг соғлиғи ва меҳнати муҳофаза қилинишини таъминлашга қаратилган.

Меҳнатни муҳофаза қилиш - бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сihat-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

1.1. Ҳар бир ходим, шу жумладан раҳбарлар ишга қўйилишидан олдин меҳнатни муҳофаза қилиш ва ишни бехатар олиб бориш бўйича йўриқлардан ўтказилиши ва ушбу ҳақида махсус журналга қайд этилиши лозим.

1.2. Ходимлар ўзларининг малакаси ва иш стажидан қатъий назар, меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси бўйича иш жойида “Дастлабки” ва ҳар чоракда “Даврий” йўл-йўриқ оладилар.

II. Хавфсизлик бўйича умумий талаблар

2.1. Меҳнатни муҳофаза қилиш, хавфсизлик техникаси, ёнғин хавфсизлиги бўйича йўриқнома талабларига, ички меҳнат тартиби қоидаларига риоя қилиши шарт.

2.2. Шахсий гигиена қоидаларини билиши ва унга амал қилиши лозим. Иш жойида чекиш, спиртли ичимликлар истеъмол қилиш маън этилади.

2.3. Компьютер ва бошқа техник жиҳозларни ишга тайёрлаш тартиби, уларни созлигини ва бутлигини текшириш усуллари билиши лозим.

2.4. Ўт ўчириш воситаларининг қаерда жойлашганлигини ва ундан фойдаланишни ҳамда биринчи тиббий ёрдам кўрсатишни билиши, ёнғин содир бўлганда бу ҳақда раҳбариятга хабар бериши ва ёнғинни бартараф этиш чораларини кўриши керак.

2.5. Захира чиқиш йўллари ҳамда иш вақтида ва фавқулодда вазият содир бўлганда ҳудудда ҳаракатланиш йўналишларини билиши лозим.

2.6. Ҳар бир ходим иш жойини меҳнат муҳофазаси, электр хавфсизлиги меъёрий талаблари асосида ташкил қилиши, ўзига топширилган техника қурилмаларини саранжом ва озода сақлаши шарт. Компьютерлар, принтерлар ва бошқа оргтехник воситалар мураккаб электрон қурилма ва микропроцессорлардан тузилганлигини

инобатга олган ҳолда, улардан ниҳоятда эҳтиёткорлик билан фойдаланиш талаб этилади. Компьютерларни яхши ўрганмай ишлатиш, бириктирувчи кабелларни нотўғри улаш электр токи билан оғир жароҳатланишга олиб келиши, аппаратларнинг куйишига сабаб бўлиши мумкин.

2.7. Иш столлари, шахсий компьютер тоза бўлиши, иш жойида ортиқча қоғоз, ишга таълуқли бўлмаган буюмлар, овқат қолдиқлари бўлмаслиги лозим.

III. Иш бошлашдан олдин амал қиладиган хавфсизлик талаблари

3.1. Иш бошлашдан олдин ходим ўз иш жойини текшириб, уни етарли даражада ёритилганлигига ва нарсалар билан тўсиб қўйилмаганлигига ишонч ҳосил қилиш зарур.

3.2. Электр тармоғига уланган розетка, включателлар созлигини, компьютерни электр таъминоти тармоғига ҳимояланган электр узайтиргич орқали уланганлигини текшириш лозим.

3.3. Ёнғинга қарши воситаларнинг мавжудлигини ва созлигини текшириш керак.

IV. Иш вақтида амал қиладиган хавфсизлик талаблари

4.1. Иш жараёнида ходим барча хавфсизлик талабларига риоя қилиши шарт.

4.2. Ишчи ўринларини тоза ва озода сақлаши лозим.

4.3. Компьютер ва нусха кўпайтириш ускуналари ўрнатилган хоналардаги пол, столлар ҳар куни ҳўл латта билан артиб турилишига эътибор бериши керак.

4.4. Жихозларнинг соз, иш ҳолатида бўлиши устидан назорат олиб бориши, ҳаракатдаги механизм ва техникаларнинг ҳаракатланувчи жойларига, кучланишдаги электр симларга тегмаслиги лозим.

4.5. Иш жараёнида эҳтиёткор бўлиши, нотаниш бўлган ускуна ва техник воситаларни техник йўриқномаси билан танишиб чиқмасдан, уларни ишлатмаслик керак.

4.6. Ўзини ёмон ҳис қилганда ишни тўхтатиши, иш ўрнини хавфсиз ҳолатга келтириши, раҳбариятни огоҳ қилиши ва ёрдам учун шифокорга мурожаат қилиши керак.

4.7. Хоналарда компьютерлар шундай жойлаштирилиши керакки, мониторнинг орқа ва ён тарафларига ходимлар 0,5 метрдан яқин масофага келишига йўл қўйилмаслик лозим.

4.8. Компьютер техникасида ишлашда қуйдаги хавфсизлик техникаси қоидаларига риоя қилиш керак:

- стулнинг баландлиги унда ўтириб ишловчига шундай мослаштирилиши керакки, унинг кўзлари монитор экранининг юқори қисмига тўғри келсин;

- монитор билан оператор кўзлари орасидаги масофа 60-70 см бўлиши керак;

- компьютерда узоқ муддат ишлаш натижасида бош айланиши, кўнгил озишини олдини олиш мақсадида ҳар соатда 10-15 дақиқа дам олиш керак, бунда монитор қаршисида ўтирмаслик тавсия этилади;

- компьютерда ишлаётганда букчаймасдан, олдинга салгина энгашган ҳолда тўғри ўтириш ҳамда тирсак ва тиззаларнинг букилиш бурчаклари катталиги 90 градусдан кам бўлмаслиги керак;

- компьютердан одатдагидан ташқари овоз чикса, куйган ҳид сезилса ёки ўз-ўзидан ўчиб қолса, электр розеткадан узиб, “Техник хизмат кўрсатиш” муҳандисларига зудлик билан мурожаат қилиш лозим;

- кучланиш ўзгариб турса ёки электр токи ўчиб қолса, компьютерни тармоқдан узиб қўйиш лозим.

4.9. Компьютерларда ишлаш вақтида қуйдагилар қатъиян ман этилади:

- компьютерда ишлаш қоидалари билан танишмасдан ишлаш;

- компьютерни бириктирувчи кабелларнинг ўрнини ўзгартириш;
- монитор, процессор ва клавиатуранинг ичини очиш;
- процессорни ўчиргандан кейин дарҳол уни қайта ёқиш (қайта ёқиш учун камида 3 дақиқа кутиш лозим);
- нам кийим ёки кир ва хўл қўллар билан ишлаш;
- компьютер ёқилмаган бўлса, клавиатура тугмаларини босиш;
- компьютер техникаси жойлашган хоналарда овқатланиш.

V. Авария ҳолатида хавфсизлик талаблари

5.1. Иш жиҳозларнинг носозлигини аниқланганда ва иш жараёнида авария ҳолатлари содир бўлганда ходим қуйдагиларни бажариши зарур:

- ишни тўхтатиши;
- зудлик билан раҳбариятни огоҳлантириши ҳамда авария ҳолатини бартараф қилишга киришиши;
- ходимлар билан бахтсиз ҳодиса содир бўлганда зудлик билан тиббий пунктга хабар бериши ҳамда улар келгунча қадар биринчи тиббий ёрдам кўрсатиши, раҳбариятни огоҳлантириши.

VI. Электр жиҳозлар билан ишлаганда хавфсизлик қоидалари

6.1. Электржиҳозларни ишлатиш пайтида маън этилади:

- носоз электр токи билан ишловчи жиҳозларни ва изоляцияси кетган электр сим ва кабелларни ишлатиш;
- бузуқ розетка, рубильник ва бошқа электр анжомлардан фойдаланиш;
- электр чойнак ва бошқа қизийдиган анжомларни тагига қўйиладиган иссиқни изоляция қиладиган жиҳозсиз ишлатиш;
- электр щит олдида ёнувчи модда ва материалларни қўйиш;
- архивларда электр иситувчи анжомларни ишлатиш ва штепсел розеткаларни ўрнатиш

6.2. Электр жиҳозлар билан ишлаганда эҳтиёткорлик чораларини кўриш.

6.3. Электр тоқларини бўлиб берадиган шкафлар (электрощит) эшигини очиш, юқори қувватли ток бор жойларда иш олиб бориш фақат махсус ваколатли бор шахсгагина рухсат этилади;

6.4. Электр жиҳозлар фақат махсус ваколатга эга шахс томонидан таъмирланиши керак.

6.5. Электр жиҳозлардаги барча аниқланган камчиликлар бўйича дарҳол махсус ваколатга эга масъул шахсга хабар бериш керак.

6.6. Битта элект уяга (розетка) фақт битта жиҳозни улаш керак.

6.7. Иш тамом бўлганидан сўнг, барча электр жиҳозларни ўчиринг.

VII. Ёнгин хавфсизлиги талаблари бўйича

7.1. Ҳар бир шахс ёнгин чиққанда ёки унинг аломатлари пайдо бўлганда (ҳарорат кўтарилиши, тутун чиқиши ва х.к.) қуйдаги ишларни бажариш зарур:

- дарҳол муассаса раҳбарига ва кейин зарурият бўлса телефон орқали ёнгин ўчириш хизматига (шунда объект манзили, ёнгин чиққан жой ва фамилияни айтиш зарур) хабар бериш.
- имконият борица одамларни эвакуация қилиш, ёнгинни ўчириш ва моддий қимматликларни сақлаш бўйича чоралар кўриш.

7.2. Ёнгин чиққан жойга етиб келган ёнгин хавфсизлиги бўйича жавобгар шахслар қуйдаги ишларни бажариш зарур:

- раҳбариятни, жавобгар навбатчини хабардор қилиш;

- одамлар ҳаётига хавф туғилган ҳолатда дарҳол уларни қутқаришни ташкил қилиш;
- ёнғинга қарши ўчириш системаларни ишга тушишини текшириш;
- зарурият бўлганда электрэнергияни ўчириш (ёнғин хавфсизлиги бўйича системалардан ташқари) газ, сув коммуникацияларни ёпиш, шу ва қўшни хоналардаги вентиляция қилиш системаларни ишини тўхтатиш;
- бинодаги, ёнғин ўчириш билан боғлиқ бўлган ишлардан ташқари, барча ишларни тўхтатиш;
- ёнғин чиққан жойдан ўт ўчиришда қатнашмаётган хизматчиларни чиқариб қўйиш;
- ўт ўчириш хизмати келгунча ёнғин ўчириш бўйича барча ишларни бошқариб бориш;
- ёнғин ўчиришда қатнашаётган одамларни техника хавфсизлиги талабларига риоя қилишларини таъминлаш;
- ёнғин ўчириш билан бирга моддий қимматликларни эвакуация ва ҳимоя қилиш ишларини ташкил қилиш;
- ўт ўчириш командасини кутиб олиш ва ёнғин чиққан жойига борадиган энг яқин йўлни кўрсатишда ёрдам бериш.

7.3. Ёнғин ўчиришда ёниб турган жойга ёнғин ўчирадиган моддаларни сепиш йўли билан амалга ошириш керак.

7.4. Муассасада ёнғин ўчириш учун кукунли (порошокли) ўт ўчиргичлар мавжуд. Улар билан қаттиқ нарсалар, суюқликлар, газ, кучланиши 1000 вольтгача бўлган электрускуналарини ўчириш мумкин. Ёнғин ўчириш учун ўт ўчиргични халқаси узилади ва дастаг босилади, бунда ўт ўчиргичнинг кукун чиқарувчи тешигидан кукун 0,5-1,0 м масофадан ёнғинга сепилади. Ёнғин ўчириш пайтида ойналарни очиш, вентиляцияни ёқиш ман этилади, чунки бу ёнғинни тез ривожланишига олиб келади.

7.5. Электр токи кучланишида бўлган анжомларда чиққан ёнғинни сув ва кўпикли ўт ўчиргичлар билан ўчириш қатъиян ман этилади.

7.6. Ишлатилган ва носоз ўт ўчиргичларни ёнғинга ташаш мумкин эмас, чунки бу ўт ўчиргичларнинг портлашига олиб келиши мумкин.

7.7. Ёнғин ўчириш пайтида ёнғин билан бинодан чиқиш жойлари тўсиб қўйилмаганлигига қараб туриш зарур.

7.8. Ёнғин ўчирилгандан кейин хоналарни тутундан тозалаш мақсадида ҳавосини алмаштириш керак.

VIII. Йўл ҳаракати қоидалари бўйича

8.1. Катта йўлнинг чеккасидаги махсус йўлакчадан юриш, йўлакча бўлмаган жойда қарама-қарши йўналиш бўйича йўлнинг четидан юринг.

8.2. Йўлни фақат махсус ажратилган жойдан кесиб ўтинг. Йўлнинг бир четидан иккинчи четига ўтишда ер ости йўлларида (тоннель) ва темир йўлларни кесиб ўтишда кўприклардан ёки махсус жойлардан фойдаланинг.

8.3. Йўлни кесиб ўтишда албатта хавфсизликка ишонч ҳосил қилингандан сўнг ҳаракат қилинг (биринчи чап томонга, транспорт йўқлигига ишонч ҳосил қилганингиздан сўнг ҳаракат қилинг ва йўлнинг ўртасига борганингиздан кейин ўнг томонга қаранг ва транспорт йўқлигига ишонч ҳосил қилганингиздан сўнг ҳаракат қилинг).

8.4. Яқинлашаётган транспортни олдидан югуриб ўтиш ман этилади.

8.5. Релсда ҳаракат қиладиган транспортни олди томонидан, бошқа транспортларни эса орқа томонидан айланиб ўтинг.

8.6. Йўлни кесиб ўтаётганда йўловчилар учун мўлжалланган светофори фақат яшил чироғи ёнганда ҳаракат қилинг.

8.7. Автобус, трамвай, троллейбусни фақат махсус тўхташ жойларида (бекатда) улар бўлмаса йўл четидаги йўлакчада (йўл четидаги) кутинг.

8.8. Транспорт воситаларига чиқишда ва тушишда фақатгина транспорт воситалари тўхтаганидан сўнг амалга оширинг.

8.9. Хизмат сафарларига борганда йўл ҳаракати хавфсизлиги қоидаларига риоя қатъий риоя этинг.

IX. Иш жойларида қуйидагилар маън этилади

- иш жойида спиртли ичимликлар истеъмол қилиш ва ишга маст ҳолатда келиш;
- бинонинг қаватлари орасидаги зинапоялардан югуриб чиқиш ва югуриб тушиш;
- ҳар қандай электр ишларини амалга ошириш;
- хоналарда қўлбола электр жиҳозлардан фойдаланиш;
- иш жойларида тамаки маҳсулотларини чекиш.

X. Иш тамомлангандан сўнг амал қиладиган хавфсизлик талаблари

10.1. Иш якунида ходим қуйидаги ишларни бажариши лозим:

- барча техник жиҳозларнинг ўчирилганлигига ишонч ҳосил қилинг;
- иш ўрнини, жиҳозларни тозаланг ва жой-жойига қўйиб, тартибга келтиринг;
- хонадаги электр ёриткичларни ўчиринг;
- иш жараёни давомида аниқланган камчиликларни раҳбариятга маълум қилинг.

XI. Йўриқномани бажармаганлик учун жавобгарлик

11.1. Ходимлар хавфсиз меҳнатни ташкил қилиш учун ушбу йўриқномада кўрсатилган талаблар ва техника хавфсизлиги қоидаларни бажаришлари шарт.

11.2. Ушбу йўриқномани бажармаган айбдор шахслар ички меҳнат тартиби қоидаларига мувофиқ интизомий жавобгарликка тортиладилар.

“Ишлаб чиқди”

Муассасанинг меҳнат муҳофазаси
бўйича мутахассиси
(Ф.И.Ш.)

“КЕЛИШИЛГАН”
1-умумтаълим мактаби касаба
уюшмаси қўмитаси раиси

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
1-умумтаълим мактаби
директори

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Компьютер ва оргтехникаларда ишловчилар учун
меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича
_____ - сон йўриқнома**

1. Кириш

1. Ушбу йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги томонидан тасдиқланган ва 2000 йил 7 январда Адлия вазирлигида 870-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқномалар ишлаб чиқиш тўғрисида”ги Низомга мувофиқ ишлаб чиқилган.

Йўриқнома 1-умумтаълим мактаби ходимларининг соғлиғи ва меҳнати муҳофаза қилинишини таъминлашга қаратилган.

Меҳнатни муҳофаза қилиш - бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асосида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария-гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

1.1. Ҳар бир ходим, шу жумладан раҳбарлар ишга қўйилишидан олдин меҳнатни муҳофаза қилиш ва ишни бехатар олиб бориш бўйича йўриқлардан ўтказилиши ва ушбу ҳақида махсус журналга қайд этилиши лозим.

1.2. Ходимлар ўзларининг малакаси ва иш стажидан катъий назар, меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси бўйича иш жойида “Дастлабки” ва ҳар чоракда “Даврий” йўл-йўриқ оладилар.

2. Хавфсизликнинг умумий талаблари:

2.1. Компьютер ва оргтехникаларда доимий иш олиб бориш учун 18 ёшдан кичик бўлмаган, ишга қабул қилинганда “Кириш” ҳамда ишни бошлашдан олдин “Иш жойида”ги меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқнома олган шахслар жалб этилади.

2.2. Компьютер ва оргтехникаларда вақтинча иш олиб борадиган шахслар ҳам меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқнома оладилар.

2.3. Компьютер ва оргтехникалар билан иш олиб боришда ҳар бир кишига талаб қилинадиган хона майдони 6.0 метр квадратдан, куб ҳисобидан эса 20 метр кубдан кам бўлмаслиги талаб этилади.

2.4. Компьютер ва оргтехникаларда ишлаш учун рухсат этилган шахсларга иш жойларида чекишлари, шунингдек, иш бошлаш олдидан ва иш вақти давомида спиртли ичимликлар истеъмол қилиш маън этилади.

2.5. Компьютер ва оргтехникаларда ишлашга бегона шахсларга рухсат этилмайди.

2.6. Ускуна ишлашида сезилган барча носозликлар ҳақида дарҳол унинг хавфсиз ишлатилиши учун жавобгар бўлган шахсларга хабар берилади.

2.7. Ўзини ёмон ҳис қилган шахсларга ускуна билан ишлаши учун рухсат этилмайди.

2.8. Ёруғлик манбаи етарсиз бўлмаганда ишлашга рухсат этилмайди.

2.9. Компьютер ва оргтехникалари "Ерга қисқа туташуви" ишончли яъни "Ер қисқа туташув" воситасининг энг узоқ нуқтасидаги қаршилиги 2 ОМ дан кўп бўлмаслиги керак.

2.10. Монитор, процессор ва принтерларнинг орқа деворларига ва кабеллар уланиш жойларига қўл билан тегиш ман этилади.

2.11. Компьютер ва оргтехникаларда ишловчи шахсларга сунъий бўлмаган матолардан тикилган кийимларда ишлашлари талаб этилади.

2.12. Ёнғин содир бўлганда компьютер ва оргтехникаларни ўт ўчирувчи суюқлик билан ўчириш ман этилади.

2.13. Компьютер ва оргтехникаларни тоққа қўшилган вақтида назоратсиз қолдирмаслик керак.

2.14. Принтерлардан фойдаланишда тоқдан ажратилган ҳолда принтерни компьютер ва процессорга тўғри улангандан кейин электр токига улаш керак.

3. Иш бошлаш олдидан хавфсизлик талаблари:

3.1. Иш бошладан олдин, юмшоқ қуруқ латта билан компьютер ва оргтехникаларни тозалаш керак.

3.2. Иш жойини йиғиштириш, ҳалақит бермайдиган буюмларни олиб ташлаш керак.

3.3. Электр ускуналарининг "Ер қисқа туташуви"ни ишончилигини текшириб кўриш керак.

3.4. Электр ускунаси (компьютер ва оргтехника)ни электр манбаига улашни қуйидаги тартиб асосида амалга ошириш керак: процессор, монитор, принтер.

4. Иш вақтида хавфсизлик талаблари:

4.1. Компьютерда ишлаганда кўзнинг кўрувчи анализаторни толиқмаслиги учун кўздан компьютергача бўлган масофа 60-70 см ни ташкил қилиши лозим.

4.2. Нам қўллар билан компьютер ва оргтехникаларда ишлаш ман этилади.

4.3. Иш жараёнида диққатни бир жойга жамлаш ва бошқаларни ҳам чалғитмаслик лозим.

4.4. 8 соат иш кунида операторнинг узлуксиз иш вақти ҳар 45-50 дақиқадан сўнг 10-15 дақиқалик танаффуслар билан давом этиши лозим.

4.5. Компьютер ва оргтехникалар билан ишлаганда иш ва дам олиш вақтлари давомийлиги бажарилаётган ишнинг узлуксизлиги ва характериға асосланади.

4.6. Узлуксиз равишда маълумотлар киритиш, программалар тузиш, экрандаги маълумотларни ўқиш, видеомонитор билан ишлаш жараёнида эса кунлик иш давомийлиги 4 соатдан ошмаслиги лозим. Иш кунининг қолган вақти бошқа ишлар билан шуғулланиш учун сарф этилиши лозим.

4.7. Операторлар ишини енгиллатиш мақсадида уларнинг иш ҳажмларини бир ҳилда тақсимлаш ва ҳар ҳил соҳалар билан иш олиб боровчи рационал тарзда давом эттириш талаб этилади.

4.8. Оператор ўзини ёмон ҳис қилганда дарҳол, ишни тўхтатиши, иш жойини хавфсиз ҳолатга келтириши, иш бошқарувчини бу ҳақда огоҳлантириши ва лозим бўлган тиббиёт ходимиға мурожаат қилиши лозим.

5. Авария ҳолатида хавфсизлик талаблари

5.1. Компьютер ва оргтехникаларда ишлаётганда бегона товуш чикқанда, бузилиш ёки авария ҳолатлари юзага келганда қуйидаги ишларни амалга ошириш талаб этилади:

- ишни дарҳол тўхтатиш;
- ишловчиларни хавф ҳақида огоҳдантириш;
- иш берувчига хабар бериш ва авариянинг талаб этиладиган носозликликларини бартараф этиш;

5.2. Инсонлар билан бахтсиз ходиса содир бўлганда, уларга биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш, иш берувчига хабар бериш, бахтсиз ходиса содир бўлган ҳолатни қандай бўлса шу ҳолда сақлаб туриш лозим.

6. Ишни тугатишда хавфсизлик талаблар

6.1. Компьютер ва оргтехникаларни электр манбаидан ажратилади (принтер, процессор, монитор).

6.2. Иш жойи тартибга келтирилади (чангдан тозаланади).

6.3. Иш куни давомида аниқланган барча носозликлар ҳақида иш берувчига хабар қилиш керак.

7. Йўриқномани бажармаганлик учун жавобгарлик

7.1. Ходимлар хавфсиз меҳнатни ташкил қилиш учун ушбу йўриқномада кўрсатилган талаблар ва техника хавфсизлиги қоидаларни бажаришлари шарт.

7.2. Ушбу йўриқномани бажармаган айбдор шахслар ички меҳнат тартиби қоидаларига мувофиқ интизомий жавобгарликка тортиладилар.

“Ишлаб чиқди”

Муассасанинг меҳнат муҳофазаси
бўйича мутахассиси
(Ф.И.Ш.)

“КЕЛИШИЛГАН”
1-умумтаълим мактаби қасаба
уюшмаси қўмитаси раиси

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
1-умумтаълим мактаби
директори

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

**Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича
_____ - сон йўриқнома**

I. Кириш

1.1. Фаррошлар учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ушбу йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2000 йил 07 январда 870-рақам билан давлат рўйхатга олинган “Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича йўриқномалар ишлаб чиқиш тўғрисида”ги Намунавий низом асосида ишлаб чиқилган.

1.2. Фаррошлар ўзларининг малакаси ва иш стажидан қатъий назар, меҳнатни муҳофаза қилиш ва хавфсизлик техникаси бўйича иш жойида “Дастлабки” ва ҳар 3 ойда “Даврий” йўл-йўриқ оладилар.

II. Хавфсизлик бўйича умумий талаблар

2.1. Санитария ва шахсий гигиена қоидаларни билиш, унга риоя қилиши лозим. Иш жойида махсус кийимда бўлиши, чекиш, спиртли ичимликлар ичиш қатъиян ман этилади.

2.2. Фақат топширилган ишни бажариш, хавфсиз иш усулларини ўрганиш ва такомиллаштириб бориши лозим.

2.3. Ёнғин ва электр хавфсизликни таъминлаш бўйича умумий талабларни билиш керак.

2.4. Ишлаб чиқаришда жароҳатланганда зудлик билан тиббиёт муассасасига мурожаат қилиши ва содир бўлган бўлган воқеа тўғрисида раҳбарига хабар бериши зарур.

2.5. Ишлаб чиқаришда жароҳатланган одамга зарур ёрдамни кўрсатиши ва содир бўлган бахтсиз ҳодиса тўғрисида раҳбарига хабар бериши зарур.

III. Иш бошлашдан олдин амал қиладиган хавфсизлик талаблари

3.1. Иш бошлашдан олдин махсус ишчи кийимни бенуқсонлигига ишонч ҳосил қилгандан кейин кийиш, уни барча тугмаларини тақиш, сочни бош кийим остига олиш лозим.

3.2. Ўз иш жойини текшириб, уни етарли даражада ёритилганлигига ишонч ҳосил қилиш ва керакли иш жиҳозларни тайёрлаб қўйиш зарур.

3.3 Барча электр жиҳозлар (электр ёриткичлардан ташқари) электр тармоғидан ўчирилганлигига ва ёнғинга қарши воситаларнинг мавжудлигига ишонч ҳосил қилгандан сўнг ишни бошлаш лозим.

IV. Иш вақтида амал қиладиган хавфсизлик талаблари

4.1. Хоналар полларини тозалашда швабра, шетка, совун, латтадан фойдаланиш лозим. Аҳлат ва чиқиндиларни қўл билан олиш тавсия этилмайди.

- 4.2. Зинапоя, эшиклар олдини тозалаш пайтида эҳтиёт бўлиш керак.
- 4.3. Ёнғинга қарши тахталар жиҳозлари, ўт ўчириш кутиларида хўжалик мақсадларида фойдаланиш маън этилади.
- 4.4. Тозалаш анжомларини техник жиҳозлар устига қўймаслик лозим.
- 4.5. Электр симларга ва электр жиҳозларга хўл латта ва сочиқлар билан тегмаслик керак.
- 4.6. Сувни кипятилниклар билан иситиш маън этилади.
- 4.7. 1,5 м дан баланд жойларни тозалаш ишларни раҳбарият кўрсатмалари орқали ва кекракли йўриқнома олгандан сўнг бажаринг. Махсус тегида резинаси бор шотидан фойдаланинг, шоти ўрнига яшик, бочка ва шунга ўхшаган нарсалардан фойдаланиш мумкин эмас.
- 4.8. Ускуна ва мосламалар устига латта ва бошқа нарсаларни қўйманг. Ускуна тўлиқ ўчирилганда сўнг уни артиш мумкин.
- 4.9. Электр жиҳозлар олдини фақат улар токдан очирилгандан кейин тозаланг.
- 4.10. Мебел ва бошқа жиҳозларни суришдан олдин устидан тушиб кетиши мумкин бўлган нарсаларни олиб қўйиш зарур.
- 4.11. Оғирлиги 10 кг дан кўп бўлган юкларни кўтариш тавсия этилмайди.
- 4.12. Қиш пайтида одамларни йиқилиб, тан жароҳатланишдан сақлаш мақсадида ташқардаги эшиклардаги кириш жойларига шолчалар тўшаб қўйиш лозим.

V. Фавқулотда вазият ҳолатида хавфсизлик талаблари

5.1. Тутун хиди сезилганда ёки ёнғин пайдо бўлганда дарҳол раҳбарга хабар бериш ва ёнғинни тезда бартараф қилиш чораларини кўриш керак.

VI. Иш тамомлагандан сўнг амал қиладиган хавфсизлик талаблари

- 6.1. Барча ишлатилган электр жиҳозларни, электр ёриткичларни ўчириш лозим.
- 6.2. Иш қуролларини ўз хонасига жойлаш ва раҳбарга иш вақтида аниқланган камчиликлар тўғрисида маълум қилиш зарур.

VII. Йўриқномани бажармаганлик учун жавобгарлик

- 7.1. Фаррошлар хавфсиз меҳнатни ташкил қилиш учун ушбу йўриқномада кўрсатилган талаблар ва техника хавфсизлиги қоидаларни бажаришлари шарт.
- 7.2. Ушбу йўриқномани бажармаган айбдор шахслар ички меҳнат тартиботи қоидаларига мувофиқ интизомий жавобгарликка тортиладилар.

“Ишлаб чиқди”

Муассасанинг меҳнат муҳофазаси
бўйича мутахассиси
(Ф.И.Ш.)

“КЕЛИШИЛГАН”
1-умумтаълим мактаби қасаба
уюшмаси қўмитаси раиси

“ТАСДИҚЛАЙМАН”
1-умумтаълим мактаби
директори

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

(имзо)

(Ф.И.Ш.)

2016 йил “ ____ ” _____

Қоровул хизмати ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича

_____ - сон йўриқнома

I. Кириш қисми.

Ушбу йўриқнома Ўзбекистон Республикаси Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги томонидан тасдиқланган ва 2000 йил 7 январда Адлия вазирлигида 870-сонли давлат рўйхатидан ўтказилган “Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқнома ишлаб чиқиш тўғрисида”ги Низомга мувофиқ ишлаб чиқилган.

Йўриқнома 1умумтаълим мактабининг қоровул ходимларининг соғлиғи ва меҳнати муҳофаза қилинишини таъминлашга қаратилган.

Меҳнатни муҳофаза қилиш - бу тегишли қонун ва бошқа меъёрий ҳужжатлар асо-сида амал қилувчи, инсоннинг меҳнат жараёнидаги хавфсизлиги, сиҳат-саломатлиги ва иш қобилияти сақланишини таъминлашга қаратилган ижтимоий-иқтисодий, ташкилий, техникавий, санитария- гигиена ва даволаш-профилактика тадбирлари ҳамда воситалари тизимидан иборат.

II. Умумий хавфсизлик талаблари:

2.1. Қоровул хизмати ходимлари 18 ёшга тўлган, юклатилган топширикни бажариш учун соғлиғи тўғри келиши, ўрнатилган тартибда тиббий кўрикдан ўтишлари лозим.

2.2. Қоровул хизмати ходимларини ишга қўйишдан олдин меҳнатни муҳофаза қилиш ва ишни бехатар олиб бориш бўйича йўриқлардан ўтказиш ва ушбу ҳақида махсус журналга кайд этилиши лозим.

2.3. Қоровул хизмати ходимлари хизматни олиб бораётганда ички интизом қоидаларига риоя этишлари шарт.

2.4. Ҳар бир қоровул хизмати ходимлари биринчи тиббий ёрдам кўрсатиш усуллари билиши зарур.

2.5. Ҳар бир қоровул хизмати ходимлари ёнгин чикқан ҳолатларда ёнгинга қарши курашиш қоидаларига риоя этган ҳолда ҳаракат қилишни билиши лозим.

2.6. Қоровул хоналарида тиббий ёрдам кўрсатиш учун мўлжалланган тиббий қутичалари бўлиши керак.

2.7. Қоровул хизмати ходимлари ҳар бир ишлаб чиқаришда содир бўлган бахтсиз ҳодиса тўғрисида зудлик билан ўз раҳбарига хабар бериши лозим.

2.8. Қоровул хизмати ходими жихозларни, асбоблар камчилигини ёки инсон ҳаёти ва соғлиғига таҳдид соладиган хавфли омилларни аниқлаганда, ушбу ҳолат ҳақида зудлик билан ўз раҳбариятига хабар бериши керак.

III. Ишни бошлашдан олдинги хавфсизлик талаблари

3.1. Қоровул хизмати ходими иш бошлашдан олдин қуйидагиларга эътибори бериши керак:

3.1.1. Алоқани, хабар берувчи мосламани ва огоҳлантирувчи белгиларни, ёнги чикишини олдини олиш мосламаларини, ўт ўчириш воситаларини, ёруклик тармоғини созлигига ва қўриклаш хизматини олиб боришда қўлланиладиган ҳужжатларнинг борлигига;

3.1.2. Қўриқланадиган майдон ва биноларни айланиб чиқиб, барча муҳр қўйиладиган жойларда муҳр бузилмаганлигига, эшиклар берклигига;

3.1.3. Бинонинг санитария-гигиена ҳолати талаб даражасида эканлигига.

3.2. Аниқланган барча камчиликлар бўйича раҳбариятга хабар бериши ва хизматни олиб бориш ҳақидаги махсус китобга қайд этиши лозим;

IV. Иш вақтидаги хавфсизлик талаблари

4.1. Қоровул хизмати ходими фақат ўзига юклатилган вазифани бажариши шарт;

4.2. Кечки пайтда, қўриш қийинлашган вақтда, барча қўриқланадиган жойларга бориш йуллари ёритилган булиши зарур;

4.3. Агар қўриқланадиган майдонга дарвоза оркали автомобилларни кириши мўлжалланган бўлса, қоровул хизмати ходими автомобилни дарвоза олдида тўхтатиб, дарвозани очиши ва дарвоза табақаларини ёпилиб кетишини олдини олиш учун чора қўриши керак ҳамда ўзи бир четга хавфсиз жойга ўтиб туриши керак;

Қуйидагилар ман этилади:

4.4. Қоровул хизмати ходими ўз вазифасини бажараётган вақтда унга бириктирилган ҳудудга бегона шахсни раҳбарият руҳсатсиз киришига йўл қўйиш ;

4.5. Ишга алоқаси бўлмаган шахсларни иш жойига киритиш;

4.6. Иш жойини руҳсатсиз ташлаб кетиш;

4.7. Қўлбола ясалган иситиш мосламаларидан фойдаланиш;

4.8. Белгиланган жойдан бошқа жойда сигарет чекиш;

4.9. Иш жойида спиртли ичимлик истеъмол қилиш ва маст ҳолатда ишга келиш;

4.10. Ўзбошимчалик билан электр жиҳозларини таъмирлаш;

4.11. Электр симлар тармоғига тегиш;

4.12. Қўриқланадиган жойда очик оловдан фойдаланиш, ахлатларни ёкиш;

V. Иш тамом бўлишидаги хавфсизлик талаблари

5.1. Иш тамом бўлгандан сўнг, қўриклаш хизмати ходими ўзидан кейинги хизмат олиб борадиган шахсга қўриклаш ҳудудини топшириш, ҳар-бир камчилик тўғрисида огоҳ қилиш, иш жойини озода ва тоза қилиб топшириш;

5.2. Қоровул хизматини олиб бориш ҳақидаги махсус китобга ишни топширганлиги тўғрисида қайд қилади.

VI. Йўриқномани бажармаганлик учун жавобгарлик

6.1. Қоровул хизмати ходими хавфсиз меҳнатни ташкил қилиш учун ушбу йўриқномада кўрсатилган талаблар ва техника хавфсизлиги қоидаларни бажаришлари шарт.

6.2. Ушбу йўриқномани бажармаган айбдор шахслар ички меҳнат тартиботи қоидаларига мувофиқ интизомий жавобгарликка тортиладилар.

“Ишлаб чиқди”

*Муассасанинг меҳнат муҳофазаси
бўйича мутахассиси
(Ф.И.Ш.)*